
ADOPTION UDEN SAMTYKKE

En analyse af adoption uden samtykke med fokus på retsudviklingen fra 2009 til
2015

Kandidatspeciale i faget Socialret – Børn og unge

Jura - 10. semester

Aalborg Universitet

Udarbejdet af:

Mia Kjær Sixtus Thomsen

Studienr.: 20136145

Vejleder: Trine Schultz

Indholdsfortegnelse

1 Indledning	3
1.2 Afgrænsning	5
1.3 Metode	5
2 Tvangsadoptionens historiske retsudvikling.....	7
3 Retssikkerhedsmæssige overvejelser	12
3.1 Adoptionens retsvirkninger.....	12
3.2 Legalitetsprincippet.....	12
3.3 Barnets inddragelse.....	13
3.4 Proportionalitets- og egnhedsprincippet.....	14
3.5 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.....	15
4 Analyse af adoptionslovens regler og praksis.....	16
4.1 Adoptionslovens § 9, stk. 2	16
4.1.1 TFA2013.803FS.....	18
4.1.2 Principafgørelse 93-17, sag nr. 7.....	20
4.2 Adoptionslovens § 9, stk. 3	22
4.2.1 Aldersgrænserne	22
4.2.2 Betingelser for tvangsanbringelse, jf. servicelovens § 58.....	23
4.2.3 Fra »godtgjort« til »sandsynliggjort«.....	26
4.2.4 Nærmere om forældrenes og barnets forhold	30
4.2.5 Relevante afgørelser	32
4.2.6 Hensynet til kontinuitet og stabilitet	35
4.3 Adoptionslovens § 9, stk. 4	37
4.3.1 Tilknytningen mellem barn og plejeforældre	38
4.3.2 Vurderingen af tilknytningskravet i praksis	42

4.3.3 Servicelovens § 68 a om videreført anbringelse.....	45
5 Konklusion.....	49
6 Abstract.....	54
7 Litteraturliste.....	57

1 Indledning

Dette kandidatspeciale vil beskæftige sig med lovgivningen om adoption uden samtykke (i det følgende kaldet tvangsadoption). Dette er et interessant emne, eftersom der er tale om et alvorligt indgreb i familielivet, som desuden har været meget omdiskuteret i bl.a. medierne de seneste år. Selve reglerne findes i adoptionsloven (ADL), hvori de første bestemmelser om tvangsadoption blev indført tilbage i 1972. Disse bestemmelser er siden blevet lempet over to omgange, første gang i 2009 og igen i 2015. Hensigten bag disse lempelser har været at gøre det nemmere for kommunerne at tvangsadoptere børn, som ellers kunne risikere at vokse op uden at møde den kontinuitet og stabilitet, som børn har brug for. Disse lempelser gælder både de materielle kriterier, som findes i ADL §§ 9, 10 og 11 og sagsbehandlingsreglerne, som findes i servicelovens (SEL) §§ 68 c-h.¹

Det er interessant at behandle tvangsadoption som emne, da det netop er noget af det mest indgribende, en familie kan blive udsat for. Dette skyldes, at både den retlige og faktiske forbindelse mellem de biologiske forældre og barnet ophører fuldstændigt efter en tvangsadoption, jf. ADL § 16. Dette står i modsætning til både de frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger, der ellers kan iværksættes efter servicelovens regler, når kommunen bliver opmærksom på, at der er tale om et barn med behov for særlig støtte, jf. SEL § 52, stk. 3. eller SEL §§ 56, 58, 68, stk. 2 og 3, samt 68 a. Ved en anbringelse foretages der ligeledes et indgreb i familielivet, men der lægges i servicelovens regler vægt på at sikre barnets ret til samvær og kontakt med familie og netværk, jf. SEL § 71, stk. 1. 1. pkt., og kommunen skal sørge for, at barnet bevarer nære relationer til disse personer under anbringelsen, jf. § 71, stk. 1, 2. pkt. Der sker således ingen ændring i det retlige tilhørsforhold eller forældremyndigheden under en anbringelse, men de daglige opgaver i forhold til barnet overgår til anbringelsesstedet.²

Tvangsadoption er et alvorligt indgreb i retten til familieliv, hvilket er en rettighed beskyttet af flere internationale instrumenter. Af disse kan nævnes FN's Menneskerettighedserklærings artikel 16 om beskyttelse af familien som samfundets naturlige og fundamentale enhedsgruppe. Det samme gør sig gældende i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 8, FN's Konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen) artikel 9 og ikke mindst FN's Konvention om

---

¹ Schultz, Trine m.fl., *"Socialret – Børn og unge"*, 1. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2017, s. 379

² Ibid., s. 308-309

rettigheder for personer med handicaps artikel 23. Det interessante er dermed, i hvilke tilfælde det alligevel er legitimt at gennemføre en tvangsadoption uden at bryde disse grundlæggende rettigheder til familielivet. Ingen af de nævnte rettigheder er absolutte, og der kan derfor godt foretages indgreb i rettighederne, såfremt der er en sikker lovhjemmel, og indgrebet i øvrigt er nødvendigt i et demokratisk samfund og følger et legitimt formål, dvs. at sådanne indgreb altid skal være proportionale.³ Der er således overordnet set tale om en afvejning af hensynet til barnets bedste, jf. børnekonventionens artikel 3, og retten til familieliv, jf. ovenstående.⁴

Det har i forbindelse med lempelserne af lovgivningen været et klart politisk mål at tvangsadoptere flere børn end tidligere. Årsagen til disse lempelser er således primært, at der siden indførslen af reglerne i 1972 er blevet tvangsadopteret for få anbragte børn, hvilket er bekymrende, idet flere undersøgelser har vist, at adopterede børn klarer sig bedre end anbragte børn både ift. fysisk udvikling og diverse andre færdigheder. Der peges også på, at de adopterede børn har færre adfærdsmæssige og mentale problemer end anbragte børn.⁵ De få tvangsadoptionssager på årsbasis skyldes højst sandsynligt, at der er tale om en meget indgribende foranstaltning, hvor praksis har udviklet sig i en restriktiv retning igennem årene. Der har dermed været en udpræget tilbageholdenhed med at anvende reglerne, hvilket også fremgik af en undersøgelse foretaget af Ankestyrelsen i 2011. Med denne undersøgelse blev det klarlagt, at sagsbehandlere godt kendte til reglerne for tvangsadoption, men fandt dem svære at anvende korrekt i praksis.⁶ Behovet for en lovændring blev dermed tydeliggjort for lovgivningsmagten, og de ovenstående undersøgelser førte derfor til de seneste lempelser fra 2015.

I dette kandidatspeciale er formålet dermed at analysere de materielle kriterier i ADL § 9, stk. 2-4 med henblik på at klarlægge, hvad der kræves for, at et barn kan bortadopteres mod forældrenes vilje. Samtidig vil retsudviklingen på området blive analyseret med fokus på lempelserne fra 2009-2015. Desuden er det interessant at undersøge tvangsadoption i et mere internationalt perspektiv

---

³ Pedersen, Mads, *"Forældre med handicap og tvangsadoption"*, U.2016B.99, s. 5

⁴ Munk-Hansen, Carsten m.fl., *"Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn"*, 1. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2012, s. 143-145

⁵ LFF nr. 121, pkt. 2

⁶ Ankestyrelsens undersøgelse af Adoption uden samtykke, Ankestyrelsen, 2011, s. 23 ff.

og derfor inddrages ligeledes praksis og retningslinjer fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

1.2 Afgrænsning

Formålet med dette kandidatspeciale er primært at analysere de materielle kriterier, som findes i adoptionsloven. Dermed vil sagsbehandlingsreglerne i serviceloven kun blive behandlet i et begrænset omfang, men vil dog blive inddraget, da enkelte af disse regler har relevans for forståelsen af de materielle kriterier. Mht. tidsafgrænsningen er fokus på retsudviklingen fra 2009-2015, men den oprindelige lovhjemmel fra 1972 vil også blive inddraget, idet denne er med at skabe forståelse for de ændringer, der har fundet sted igennem årene. De almindelige regler for adoption med samtykke fra forældrene ligger uden for specialets analyse.

1.3 Metode

Specialet vil beskæftige sig med at analysere retstilstanden for tvangsadoption ud fra de tilgængelige retskilder. I dette tilfælde vil de anvendte retskilder primært være loven, forarbejder og retspraksis i form af principafgørelser og domme. En væsentlig retskilde inden for dette retsområde er forarbejderne, som kan være med at fastlægge retstilstanden og forstå, hvad lovgivers hensigt med bestemmelserne har været. Projektet udarbejdes derfor primært med udgangspunkt i den retsdogmatiske metode, som handler om at beskrive, analysere og systematisere gældende ret og principper inden for et retsområde.⁷

I forbindelse med udarbejdelsen af projektet vil der blive indsamlet en række forskellige retskilder, som bruges til at belyse retstilstanden for tvangsadoption og dennes udvikling i forbindelse med lempelserne i hhv. 2009 og 2015. Traditionelt arbejdes der inden for den retsdogmatiske metode med fire forskellige retskilder, som er lovgivning, retspraksis, sædvaner og forholdets natur. I dette speciale anvendes hovedsageligt loven, retspraksis og forarbejder. Dog findes der også andre relevante retskilder. Herunder kan nævnes vejledninger, som fungerer som en hjælp til myndighederne mht. at træffe de rigtige afgørelser. Disse er dog ikke bindende og er kun af orienterende karakter,

---

⁷ Munk-Hansen, Carsten, *"Retsvidenskabsteori"*, 1. udgave, 1. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2014, s. 202-203

men er alligevel ofte af stor praktisk betydning for kommunerne og er med til at skabe en vis ensartethed i den administrative praksis.⁸

Lovgivningsmæssigt findes de relevante bestemmelser primært i adoptionsloven, som i § 9, stk. 2-4 oplister de materielle kriterier for tvangsadoption. Sagsbehandlingsreglerne i serviceloven vil kun blive behandlet i et begrænset omfang, da fokus i specialet er de materielle kriterier for tvangsadoption. Dog fungerer ADL § 9's bestemmelser i en vis grad i samspil med SEL § 58 om tvanganbringelse, som derfor også vil indgå i specialet. Andre love vil også blive inddraget, hvor det findes relevant.

Udover den nationale lovgivning er visse internationale konventioner også relevante for at analysere problemstillingen. Dette gælder navnlig EMRK, som bl.a. beskytter retten til familieliv i artikel 8. EMRK blev i 1992 inkorporeret i dansk lovgivning og blev dermed formelt en del af dansk ret. Dermed skal den danske lovgivning være i overensstemmelse med EMRK og EMD's praksis.⁹ I modsætningen til EMRK er FN's Børnekonvention f.eks. ikke inkorporeret i dansk lovgivning, men kun ratificeret, hvilket vil sige, at konventionens artikler ikke kan tilsidesætte en dansk lovbestemmelse og dermed ikke har samme gennemslagskraft som EMRK.¹⁰

Med hensyn til retspraksis på retsområdet kan det nævnes, at der forefindes en række domme, som kan bidrage til at beskrive retstilstanden for tvangsadoption før lovændringen i 2015, som trådte i kraft d. 1. januar 2016. Disse domme findes dog kun i et begrænset antal og vil blive inddraget efter deres relevans. Retstilstanden efter den nye lovgivning kan derimod beskrives ud fra Ankestyrelsens nye principafgørelse 93-17, som behandler syv forskellige sager om tvangsadoption. Efter SEL §§ 68 e-g er det Ankestyrelsen, som meddeler samtykke til tvangsadoption efter at have modtaget en indstilling fra børn og unge-udvalget. Hvis Ankestyrelsen skønner, at en sag har principiel eller generel betydning, træffes der afgørelse efter retssikkerhedslovens § 52 c. Det er disse afgørelser, der sammenfattes i principafgørelserne og dermed efterfølgende tjener som vejledning om praksis, jf. Ankestyrelsens forretningsordens § 28.¹¹

---

⁸ Evald, Jens, *"Retskilderne og den juridiske metode"*, 2. udgave, 2. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, s. 27-45

⁹ Rytter, Jens Elo, *"Individets grundlæggende rettigheder"*, 1. udgave, 1. oplag, Karnov Group Denmark A/S, 2013, s. 49

¹⁰ Munk-Hansen, Carsten m.fl., *"Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn"*, s. 134

¹¹ Schultz, Trine m.fl., *"Socialret – Børn og unge"*, s. 89-93

Udover dansk retspraksis vil også enkelte domme fra EMD blive inddraget pga. EMRK's store betydning på retsområdet. EMD's praksis spiller en central rolle forstået på den måde, at det bl.a. er disse domme, som giver muligheden for og hjemlen til at gennemføre tvangsadoptioner på trods af alvorligheden af indgrebet i retten til familieliv.¹²

Foruden de ovenstående traditionelle retskilder er det også relevant at benytte retslitteraturen som bidrag til at fortolke retsreglerne. Det må dog konstateres, at retslitteratur om tvangsadoption kun findes i et begrænset omfang i form af få afsnit i juridiske bøger og enkelte artikler. Inden for retskildeteori er retslitteraturen ikke anerkendt som en decideret retskilde, da forfatterne ikke er legitimerede til at fastlægge ret.¹³ Alligevel er det interessant at anvende retslitteraturen som et fortolkningsbidrag med mulighed for at sammenligne de forskellige forfatters fortolkning af retsreglerne og retspraksis. Disse kilder er valgt ud fra forfatternes troværdighed og anerkendelse.

Øvrige kilder, som heller ikke kan anses for bindende eller traditionelle retskilder, anvendes i et vist omfang. Dette drejer sig bl.a. om artikler fra internettet og undersøgelser foretaget af Ankestyrelsen m.fl. Disse anvendes for at få et bedre indblik i tvangsadoption og de konflikter, der kan opstå. Disse kilder vægter ikke på samme måde som lovgivningen, retspraksis, forarbejder osv., men fremstår nyttige bl.a. i forbindelse med de retspolitiske overvejelser, som vil indgå i specialet. Retspolitik, også kendt som de lege ferenda, kan beskæftige sig med øvrige hensyn, som retsdogmatikeren også bør overveje i forbindelse med afvejningen af, hvad der må antages at være gældende ret.¹⁴

2 Tvangsadoptionens historiske retsudvikling

Muligheden for tvangsadoption blev for første gang vedtaget i dansk lovgivning i 1972. Dengang var udgangspunktet ligesom i dag, at de biologiske forældre skulle give samtykke efter ADL § 7 for, at der kunne ske adoption af en person, som er under 18 år og umyndig. Ved manglende samtykke kunne der dog alligevel skal tvangsadoption, hvis hensynet til barnets tarv afgørende tilsagde det, jf. den daværende ADL § 9, stk. 2. Det fremgår af forarbejderne, at vurderingen af dette havde udviklet sig restriktivt.¹⁵ Dette resulterede i, at der næsten kun blev tvangsadopteret større børn, som havde boet i en plejefamilie i en længere årrække, typisk 6-8 år, uden en rimelig kontakt med de

---

¹² Rytter, Jens Elo, *"Individets grundlæggende rettigheder"*, s. 49-56

¹³ Munk-Hansen, Carsten, *"Retsvidenskabsteori"*, s. 346-347

¹⁴ Munk-Hansen, Carsten, *"Retsvidenskabsteori"*, s. 105-107

¹⁵ LFF nr. 105, pkt. 1.1.1.

biologiske forældre. Desuden gav ADL § 10 mulighed for, at andre anbragte børn også kunne tvangsadopteret, såfremt barnets tarv afgørende tilsagde det. Denne bestemmelse angik de såkaldte »glemte børn« på institutioner, hvor de biologiske forældre ikke havde haft kontakt til barnet i en længere årrække. Denne form for tvangsadoption krævede, at barnet boede i den tiltænkte adoptionsfamilie i en observationsperiode, hvor det skulle vurderes, om forholdet mellem barn og adoptionsforældre fungerede tilfredsstillende. Denne bestemmelse blev næsten ikke anvendt, og de fleste tvangsadoptioner blev derfor foretaget med hjemmel i ADL § 9, stk. 2. Overordnet set gik udviklingen af 1972-lovgivningen således i retningen af en restriktiv praksis, som gjorde, at der de fleste år kun blev tvangsadopteret ca. et barn årligt.¹⁶

Ovenstående om 1972-lovgivningen førte til, at der er i 2009 blev fremsat et lovforslag, som skulle gøre det nemmere at tvangsadoptere børn med henblik på at sikre bedre opvækstvilkår og undgå at have et barn tvanganbragt uden for hjemmet under hele opvæksten. En undersøgelse fra 2008 kaldet "Anbragte børns udvikling og vilkår" lavet af SFI – Det Nationale Forskningscenter havde vist, at adopterede børn sammenlignet med anbragte børn får den største stabilitet og bedste udvikling. Denne undersøgelse og betænkning nr. 1463/2005 om retssikkerhed i anbringelsessager (retssikkerhedsbetænkningen) blev der bl.a. lagt vægt på, da det blev besluttet at lempe lovgivningen for tvangsadoption.¹⁷ Hovedformålet med loven var således at sikre anbragte børn kontinuitet og stabilitet gennem deres opvækst, hvis det blev vurderet, at de biologiske forældre aldrig vil kunne komme til at tage sig af dem og skabe et stabilt familieliv.¹⁸ På sigt skulle den nye lovgivning dermed føre til, at flere børn ville blive tvangsadopteret i stedet for at være anbragt i mange år.

Lovforslaget førte til udvidede regler om tvangsadoption, idet den daværende ADL § 10 blev ophævet, og ADL § 9, stk. 2-4 blev vedtaget. Stadig var udgangspunktet, at myndighederne skulle forsøge at gennemføre en frivillig adoption, jf. ADL § 7, og kun hvis de biologiske forældre nægtede at medvirke til adoptionen, kunne tvangsadoption komme på tale.

Hovedhjemlen i stk. 2 blev ændret fra, at hensynet til barnet afgørende skulle tilsige, at barnet blev tvangsadopteret, til, at det i 2009-lovgivningen kun blev krævet, at væsentlige hensyn til barnets bedste skulle tilsige det. Lempelsen i § 9, stk. 2 lå dermed primært i selve ordlyden af bestemmelsen.

---

¹⁶ LFF nr. 105, pkt. 1.1.1. og 2.1.

¹⁷ LFF nr. 105, pkt. 1.1.1.

¹⁸ LFF nr. 105, pkt. 1.1.

I øvrigt skulle den fremover fungere som opsamlingsbestemmelse til de nye stk. 3 og 4, hvis der forekom andre situationer end dem, der var indeholdt i disse to nye bestemmelser.¹⁹

Både stk. 3 og 4 fremstod som to nye muligheder for tvangsadoption efter 2009-lovgivningen. Det blev med stk. 3 indført, at børn under 1 år kunne tvangsadopteres, selvom dette er meget indgribende. Dette gjaldt, såfremt tvangsadoptionen var til barnets bedste, og det var godtgjort, at forældrene varigt ikke ville være i stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke samværs-mæssigt kunne spille en positiv rolle for barnet. Desuden gav stk. 4 mulighed for at tvangsadoptere børn, der havde været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Kriteriet for tvangsadoption var i stk. 4 ligeledes godtgørelse af manglende forældreevne, men der var intet krav om, at forældrene ikke måtte kunne spille en positiv rolle samværs-mæssigt. På den måde gav stk. 4 således mulighed for tvangsadoption, selvom der havde været en vis kontakt mellem barnet og forældrene gennem anbringelsestiden.²⁰

I alle tre muligheder for tvangsadoption gjaldt det, at det var begge forældres forhold, der skulle undersøges, og dermed vurderes, hvorvidt det ville være til barnets bedste at blive tvangsadoptet. Desuden var det Justitsministeriets opfattelse, at der tidligst kunne ske adoption tre måneder efter barnets fødsel. Dette skyldtes, at de biologiske forældre ikke kunne give samtykke til adoptionen, før der var gået 3 måneder, jf. ADL § 8.²¹

2009-lovgivning tog således de første skridt i retningen af lempelse af lovgivningen om tvangsadoption, da lovgiver havde et klart ønske om, at flere børn skulle tvangsadopteres, da undersøgelser havde vist, at de adopterede børn udviklede sig bedre pga. den øgede stabilitet og kontinuitet. Dermed blev ADL § 9, stk. 2 lempet, og der blev indført udvidede muligheder for at tvangsadoptere børn med hjemmel i stk. 3 og 4.

I 2015 trådte den gældende lovgivning i kraft på tvangsadoptionsområdet. Bag denne lovgivning ligger de samme overvejelser, som førte til 2009-lovgivningen, nemlig at sikre anbragte børn kontinuitet og stabilitet i opvæksten. Dette bliver i den nye lovgivning sikret ved lempelser, som har til formål at tvangsadoptere flere børn fremover og dermed sikre børn, der må formodes at skulle være anbragt i en længere årrække, en mere stabil opvækst med de samme omsorgspersoner varigt

---

¹⁹ LFF nr. 105, bem. til nr. 6 (§ 9, stk. 2, 3 og 4)

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

omkring dem.²² 2009-lovgivningen havde ikke medført et tilfredsstillende resultat med hensyn til antallet af tvangsadopterede børn. Før 2009 blev der gennemført ca. 1 tvangsadoption om året. Dette tal steg kun til ca. 2 børn om året efter lempelserne i 2009, og lovgiver måtte derfor konstatere, at disse lempelser ikke havde haft det ønskede resultat. Der havde dermed vist sig at være en række udfordringer forbundet med at få kommunerne til at anvende tvangsadoption i et større omfang. Der bliver i forarbejderne peget på, at det var svært at dokumentere den manglende forældreevne med hensyn til såvel forældrenes medvirken til undersøgelserne, og hvilke oplysninger der skulle frembringes til vurderingen af forældreevne. Desuden var kriteriet om, at de biologiske forældre ikke skulle kunne spille en positiv rolle for barnet samværs-mæssigt svært at anvende korrekt i praksis.²³ Derudover viste det sig, at kommunerne var bekendte med muligheden for at anvende tvangsadoption, men at sagsbehandlerne mente, at der var behov for et paradigmeskifte og en holdningsændring, hvis tvangsadoption i fremtiden skulle anvendes mere.²⁴

Den gældende 2015-lovgivning blev dermed vedtaget for at løse de ovenstående problemstillinger. De mest interessante ændringer findes i stk. 3 og 4, mens stk. 2 stadig har funktion som hovedhjemmel og opsamlingsbestemmelse, som kan anvendes på de situationer, der falder uden for stk. 3 og 4's anvendelsesområde.

Stk. 3 er indsat med henblik på at erstatte de tidligere bestemmelser i stk. 3 og 4. Aldersgrænserne er dermed fjernet, og den nye bestemmelse gør det muligt at tvangsadoptere et barn, hvis det blot er sandsynliggjort, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og hvis hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst taler for adoption. Der er således sket en lempelse, idet at det nu kun skal sandsynliggøres, at de biologiske forældre er uden forældreevne, hvor det tidligere skulle godtgøres. Det er også blevet indført eksplicit i bestemmelsen, at servicelovens betingelser i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 skal være opfyldt, dvs. at betingelserne for tvangsanbringelse skal være opfyldt.²⁵

Udover beviskravslempelsen er betingelsen om, at de biologiske forældre ikke må kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, også blevet ophævet. Dette giver ligeledes en

---

²² LFF nr. 121, pkt. 1

²³ LFF nr. 121, pkt. 2

²⁴ LFF nr. 121, pkt. 2 og Ankestyrelsens undersøgelse af Adoption uden samtykke, Ankestyrelsen, 2011, pkt. 3.2.1.

²⁵ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

breder mulighed for at tvangsadoptere børn, selvom der har været kontakt mellem forældrene og barnet.²⁶

I stk. 4 er der indført endnu en ny mulighed for at gennemføre tvangsadoption. I dette tilfælde er der tale om, at der kan ske tvangsadoption til et barns plejeforældre, såfremt barnets tilknytning til denne plejefamilie har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde tilknytning. Her henvises også til hensynet til stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst og barnets relation til de biologiske forældre. Der er altså tale om en ny bestemmelse, hvor det afgørende er tilknytningen mellem barnet og plejefamilie, og hvorvidt forholdet mellem disse er blevet så stærkt, at plejeforældrene reelt har taget de biologiske forældres plads. Dvs. at hensynet til de biologiske forældre kan blive tilsidesat, hvis det vurderes bedst for barnet at blive adopteret af plejefamilien.²⁷

Sammenfattende kan det bemærkes, at 2015-lovgivningen har lempet reglerne om tvangsadoption yderligere sammenlignet med 2009-lovgivningen og dermed udvidet muligheden for at tvangsadoptere anbragte børn. Den klare hensigt med lempelserne er, at der fremover skal bortadopteres flere børn. Lempelserne har, ifølge tal fra Ankestyrelsen og Statsforvaltningen, allerede vist et øget antallet af sager, hvor anbragte børn forsøges tvangsadopteret. Fra 2009 til 2015 blev der tvangsadopteret ca. to børn om året, mens der efter kun 2 år med den nye lovgivning var startet 17 sager om tvangsadoption.²⁸

De væsentligste lempelser ligger således i, at beviskravet er ændret fra godtgjort til sandsynliggjort, hvilket gør det nemmere at bevise, at de biologiske forældre varigt er uden den fornødne forældre-evne. Betingelsen om, at de biologiske forældres samvær med barnet ikke må kunne have en gavnlig effekt på barnet, er desuden fjernet. Derudover er der åbnet for en ny mulighed for tvangsadoption, da et barn, der er anbragt ved en plejefamilie, nu kan tvangsadopteres til plejefamilien på baggrund af tilknytningen til plejeforældrene, jf. ADL § 9, stk. 4.

---

²⁶ LFF nr. 121, pkt. 3

²⁷ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

²⁸ <https://politiken.dk/indland/samfund/art6052170/Nye-regler-giver-flere-sager-om-tvangsadoption>, d. 1/8 2017

3 Retssikkerhedsmæssige overvejelser

En tvangsadoption er noget af det mest indgribende, der kan foretages over for familielivet, idet retsvirkningerne er så definitive. Samtidig er der en række internationale forpligtelser, som Danmark skal leve op til, når der lovgives på dette område. Derfor giver dette indgreb anledning til en række retssikkerhedsmæssige overvejelser, som vil blive behandlet i de følgende afsnit.

3.1 Adoptionens retsvirkninger

Ved en tvangsadoption mister de biologiske forældre ethvert retsforhold til barnet, og barnet hører udelukkende til adoptivforældrene retligt, når det kommer til forældremyndighed og arv, jf. ADL § 16. Den eneste undtagelse til disse retsvirkninger er, at der i et ganske særlige tilfælde kan fastsættes samvær mellem barnet og dets biologiske slægt efter forældreansvarslovens § 20 a.²⁹ Bestemmelsen blev indsat i forældreansvarsloven i forbindelse med ændringen af adoptionsloven i 2009 og muliggjorde, at de biologiske forældre og barnet kunne få fastsat samvær efter adoptionen, såfremt de havde haft kontakt inden adoptionen.³⁰ Bestemmelsen blev lempet i 2015, og i dag kræver fastsættelse af samvær efter § 20 a ikke længere, at der har været en kontakt mellem barnet og forældrene før adoptionen. Dog skal samværet altid være til barnets bedste.³¹ Denne nye mulighed gør, at en tvangsadoption kan fremstå knap så indgribende, da der således stadig kan være mulighed for samvær mellem barnet og den biologiske slægt. I forarbejderne er der dog lagt vægt på, at samværsreglen ikke må få den virkning, at tvangsadoption generelt anses for mindre indgribende, men at reglens formål bl.a. er at sikre, at adoptanten sikres muligheden for at få kendskab til egen historie og oprindelse.³²

3.2 Legalitetsprincippet

En så indgribende foranstaltning som tvangsadoption kræver en sikker lovhjemmel, jf. legalitetsprincippet. I forvaltningsretten er retssikkerhedsmæssige overvejelser vigtige, da disse bl.a. skal være med til at beskytte borgeren mod overgreb. Det er dermed et grundlæggende hensyn, at forvaltningen anvender lovgivningen efter lovgivers hensigt. Legalitetsprincippet er det princip, som beskytter borgeren mod, at der bliver handlet i strid med lovgivers hensigt, og at der kun bliver

---

²⁹ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 2

³⁰ LOV nr. 494 af 12/06/2009

³¹ LFF nr. 121, pkt. 3

³² LFF nr. 121, pkt. 3.2.2.

foretaget indgreb, som har hjemmel i loven. Når det besluttet, at et barn skal tvangsadopteret, er der tale om en myndighedsudøvelse, altså en afgørelse, som i høj grad kræver en sikker lovhjemmel grundet den meget indgribende karakter. Dog ses det i bestemmelserne i ADL § 9, at lovgiver har overladt et vist skøn til forvaltningen, som i hver enkelt situation skal vurdere, om det er til barnets bedste at blive tvangsadopteret frem for at være anbragt i adskillige år, hvilket nu eksplicit følger af SEL § 68 d. Selvom bestemmelserne i ADL fremstår som en skønsmæssig regulering, er dette dog kun tilfældet i en vis grad, da forvaltningen stadig er bundet af de principper, der er gældende på dette område. Der må f.eks. ikke inddrages usaglige kriterier og hensyn, jf. også magtfordrejningsprincippet. De hensyn og kriterier, som forvaltningen lovligt kan inddrages i afgørelsen, skal dermed findes i loven og dennes forarbejder m.m. for at sikre, at lovgivers vilje bliver fulgt. Disse principper suppleres af sagsbehandlingsreglerne, som skal sikre, at der træffes rigtige beslutninger.³³

Disse regler findes i SEL §§ 68 d-h, hvori det afspejles, at der er tale om en alvorlig afgørelse, som skal behandles af flere myndigheder (Statsforvaltningen, den kommunale forvaltning, børn og ungeudvalget og Ankestyrelsen). Desuden er der knyttet en række særlige retssikkerhedsgarantier til sager om tvangsadoption, f.eks. at barnet, de biologiske forældre, forældremyndighedsindehaverne, barnets eventuelle plejeforældre, disses advokater og bisiddere skal have anledning til at udtale sig under mødet i børn og ungeudvalget. Derudover skal Statsforvaltningen under sagen beskikke en advokat for barnet og tilbyde advokatbeskikkelse til de biologiske forældre, forældremyndighedsindehavere og eventuelle plejeforældre. Sagen kan efterfølgende prøves ved domstolene.³⁴

3.3 Barnets inddragelse

Børn er i tvangsadoptionssager sikret en række rettigheder i medfør af børnekonventionen. I denne konventions artikel 3 findes det overordnede fortolkningsprincip, som er, at barnets tarv altid skal komme i første række. Børnekonventionen kan ikke påberåbes direkte af barnet, men staten er forpligtet til at indrette lovgivningen således, at barnet opnår disse rettigheder. En af de vigtigste regler, som især tillægges vægt i tvangsadoptionssager, er reglen om, at barnet skal have mulighed for at udtrykke sine synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet afhængig af barnets modenhed, jf. artikel 12. Dette afspejles også i dansk lovgivning, bl.a. i SEL § 48, hvor det bestemmes, at der skal foretages en børnesamtale, inden der træffes afgørelse efter en række bestemmelser, deriblandt

---

³³ Munk-Hansen, Carsten m.fl., *Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn*, s. 119-128

³⁴ Schultz, Trine m.fl., *Socialret – Børn og unge*, s. 385-386

servicelovens bestemmelse om sagsbehandling af tvangsadoption, jf. SEL §§ 68 d-h. Dermed er det gjort klart fra lovgivers side, at barnets perspektiv så vidt muligt skal inddrages, når der træffes afgørelse i tvangsadoptionssager.³⁵

3.4 Proportionalitets- og egnethedsprincippet

De forvaltningsretlige principper om proportionalitet og egnethed er ligeledes relevante mht. tvangsadoption. I forvaltningsretten beskrives proportionalitetsprincippet traditionelt som forvaltningsmyndighedens forpligtelse til at vælge den mindst indgribende reaktion eller foranstaltning i de tilfælde, hvor der kan vælges mellem flere forskellige muligheder til at opnå det ønskede resultat. Dette princip er skrevet direkte ind i SEL § 52, hvorefter det bestemmes, at kommunen »skal vælge den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50«. I modsætningen til den tidligere formulering, hvorefter kommunen skulle »vælge den eller de mindst indgribende foranstaltninger, som kan opfylde de behov for støtte hos barnet eller den unge, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse«, er der nu åbnet mere op for et andet princip, nemlig egnethedsprincippet. Problemet med den tidligere formulering var, at den godt nok afspejlede det meget vigtige proportionalitetsprincip, men det viste sig, at når der udelukkende blev valgt de mindst indgribende foranstaltninger, så var disse ofte ikke effektive nok til at løse barnets problemer. Med tilføjelsen af egnethedsprincippet blev der skabt et øget fokus på at vælge den bedste egnede og mest formålstjenlige foranstaltning i stedet. Sammenfattende kan det siges, at kommunen skal vælge den foranstaltning, som er nødvendig og tilstrækkelig for at sikre, at barnet får den hjælp, som det har brug for.³⁶

Tvangsadoption skal pga. den indgribende karakter ses i forhold til både proportionalitets- og egnethedsprincippet. Kommunerne skal afgøre, hvornår hensynet til barnets bedste vægter så tungt, at den bedste egnede løsning er adoption. Der kan altså alene træffes afgørelse om tvangsadoption, hvis det er proportionalt at vælge tvangsadoption frem for en anbringelse. En anbringelse skal således ikke være tilstrækkelig for at dække barnets behov for kontinuitet og stabilitet i opvæksten. Dette fremgår også af selve bestemmelserne, hvor det i ADL § 9, stk. 2 klart fremgår, at der er tale om en undtagelsesbestemmelse, jf. ordlyden »Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7,

---

³⁵ Munk-Hansen, Carsten m.fl., *Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn*, 1. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2012, s. 132-141

³⁶ LFF nr. 178, pkt. 3.4.1.3. og Schultz, Trine m.fl., *Socialret – Børn og unge*, s. 229-231

stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det«. ³⁷

3.5 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har flere gange taget stilling til både problematikken om tvangsanbringelse og tvangsadoption, og i hvilke tilfælde disse meget indgribende foranstaltninger kan komme på tale og ikke strider imod EMRK's beskyttende artikler. EMD har bl.a. udtalt, at tvangsanbringelser er legitime, hvis anbringelsen sker for at tjene barnets bedste og er nødvendig i et demokratisk samfund, jf. EMRK's artikel 8, stk. 2. Ifølge EMD skal tvangsanbringelse ses som en midlertidig løsning, og der skal altid arbejdes på at genforene familien på sigt, samt bevare familierelationen gennem samvær i anbringelsesperioden. ³⁸

I EMD's praksis stilles der endnu større krav til tvangsadoption, idet der er tale om en permanent løsning, hvor båndet mellem barn og forældre bliver brudt fuldstændigt. Dette følger bl.a. af sagerne Gnahoré mod Frankrig og Aune mod Norge. I Gnahoré mod Norge udtalte EMD, at: »... it is clear that it is equally in the child's interest for its ties with its family to be maintained, except in cases where the family has proved particularly unfit, since severing those ties means cutting a child off from its roots. It follows that the interest of the child dictates that family ties may only be severed in very exceptional circumstances and that everything must be done to preserve personal relations and, if and when appropriate, to »rebuild« the family«. ³⁹ Det samme bliver gentaget i Aune mod Norge, hvor det blev vurderet, at en tvangsadoption var proportionel, eftersom barnet havde været anbragt i en plejefamilie næsten hele sit liv og kun havde haft en begrænset kontakt til sine biologiske forældre. Dermed levede afgørelsen op til det førnævnte nødvendighedskrav i EMRK's artikel 8, stk. 2. ⁴⁰ Det følger således af praksis, at der skal være tale om helt særlige omstændigheder og tvungne hensyn til barnets bedste for, at der kan ske tvangsadoption. ⁴¹ I sagen Johansen mod Norge blev et barn anbragt i en plejefamilie med henblik på adoption kort efter fødslen, da moren havde

---

³⁷ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 3

³⁸ Pedersen, Mads, "Forældre med handicap og tvangsadoption", U.2016B.99, s. 5-6, og EMD-dommene: K og T mod Finland (sag nr. 25702/94), Kutzner mod Tyskland (sag nr. 46544/99), præmis 75, og Görgülü mod Tyskland (sag nr. 74969/01), præmis 48.

³⁹ Gnahoré mod Frankrig (sag nr. 40031/98), præmis 59 og Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 3

⁴⁰ Aune mod Norge (sag nr. 52502/07), præmis 66, og Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 3

⁴¹ Johansen mod Norge (sag nr. 17383/90), præmis 78

psykiske problemer. Domstolen mente i dette tilfælde, at det var nødvendigt at anbringe barnet uden for hjemmet for at sikre det sikre og stabile opvækstforhold lige fra starten. Det blev kritiseret af domstolen, at myndighederne ikke i tilstrækkelig grad havde forsøgt at bevare en vis kontakt mellem barnet og den biologiske mor som følge af, at barnet netop fra starten var anbragt med henblik på adoption. Dette var dermed et brud på EMRK's artikel 8.⁴²

Ifølge EMD's praksis er der dermed tale om en meget indgribende afgørelse, som nøje skal overvejes ift. EMRK's artikel 8 om retten til familieliv. I praksis er der både behandlet sager vedrørende tvangsanbringelse og tvangsadoption, og det fremgår, at der skal opfyldes strengere krav for at foretage en tvangsadoption sammenlignet med en tvangsanbringelse. Uanset hvilken af de to foranstaltninger, der vælges, skal der altid fokuseres på, hvad der er bedst egnet til at sikre barnet en tryk og stabil opvækst. Desuden skal indgrebet harmoneres med nødvendighedskravet i EMRK's artikel 8, stk. 2. Ved tvangsadoption skal der foreligge helt særlige omstændigheder og tvingende hensyn, og desuden skal indgrebet være proportionalt ift. både familiens og barnets problemer. EMD lægger i øvrigt vægt på, at der skal forsøges at skabe kontakt mellem barnet og de biologiske forældre, også selvom barnet er anbragt med henblik på adoption. Det kan dermed konkluderes, at der i EMD's praksis gælder strenge krav for tvangsadoption, og at der kun kan ske tvangsadoption, hvis en anbringelse ikke i tilstrækkelig grad opfylder barnets behov.

4 Analyse af adoptionslovens regler og praksis

I det følgende vil de materielle kriterier i ADL § 9, stk. 2-4 blive analyseret ved hjælp af loven, forarbejder, retspraksis m.m. Hovedfokus er at belyse, hvilke forhold der bliver lagt vægt på, når tvangsadoptionssager skal bedømmes ved Ankestyrelsen og i visse sager også ved domstolene, hvor flere sager er blevet prøvet, jf. ADL § 11, stk. 3. I analysen vil hver bestemmelse blive gennemgået for sig for at skabe et bedre overblik over retstilstanden. Analysen vil danne grundlag for en konklusion af, hvordan retstilstanden og de materielle kriterier har udviklet sig fra 2009 til 2015.

4.1 Adoptionslovens § 9, stk. 2

ADL § 9, stk. 2 fremstår som hovedhjemlen til at kunne foretage en tvangsadoption i dansk lovgivning. Ordlyden af bestemmelsen blev ikke ændret betydeligt i 2015, idet der kun skete en ophævelse

---

⁴² Johansen mod Norge (sag nr. 17383/90), præmis 84

af bestemmelsens 2. pkt. Desuden fungerer bestemmelse som opsamlingsbestemmelse, idet den kan anvendes i tilfælde, som ikke hører under enten stk. 3 eller 4.⁴³ Funktionen som hovedhjemmel fremgår af flere domme og desuden af Ankestyrelsens principafgørelse 93-17, hvor der i samtlige sager henvises til, at Statsforvaltningen i særlige tilfælde kan meddele bevilling af adoption af et barn, selv om der ikke foreligger samtykke fra forældrene, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.⁴⁴

Det kan diskuteres, om bestemmelsen overhovedet udgør et selvstændigt hjemmelsgrundlag, da der i § 9, stk. 2 ikke opstilles nogen materielle kriterier for, hvornår der kan ske tvangsadoption, og denne dermed afviger derfor fra stk. 3 og 4, hvor der bl.a. henvises til betingelserne i SEL § 58. Dog fremgår det tydeligt af forarbejderne, at bestemmelsen kan anvendes i de nævnte situationer, hvor barnets forhold ikke hører ind under de øvrige hjemmelsmuligheder.⁴⁵

Bestemmelsen kan således anvendes f.eks. i situationer, hvor barnet f.eks. ikke har opholdt sig i en plejefamilie så længe, at der kan siges at være opnået den fornødne tilknytning, som er et kriterie efter stk. 4.⁴⁶ Anvendelsesområdet kan desuden være de såkaldte »glemte børn«, hvor forældrene besidder forældreevne, men ikke ønsker at have kontakt til barnet.⁴⁷ Den nævnte tvivl med hensyn til denne hjemmel kan fremstå problematisk, når der er tale om en så indgribende foranstaltning som tvangsadoption. En løsning på denne retssikkerhedsmæssige problematik kunne evt. være, at lovgiver får præciseret bestemmelsen, så den fremstår mere som et særskilt hjemmelsgrundlag ved f.eks. at opstille lignende materielle kriterier, som der findes i stk. 3 og 4.⁴⁸

Som nævnt ovenfor blev bestemmelsens ordlyd nærmest ikke ændret i 2015. Derimod blev bestemmelsen i forbindelse med lovændringen i 2009 i væsentlig grad lempet ved at gå fra at »hensynet til barnets tarv afgørende skulle tilsige« til, at der nu kan ske tvangsadoption, hvis »væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det«. Ordet »afgørende« skulle udtrykke, at der var tale om en absolut undtagelse, som kun burde benyttes i sjældne tilfælde, og kun når det »helt klart« var den mulighed, der ville tjene barnet bedst.⁴⁹ Med ændringen til den nuværende ordlyd kan det

---

⁴³ LFF nr. 105, pkt. 2.5

⁴⁴ Af domme kan nævnes: TFA2013.505, TFA2013.570, TFA2014.157V m.fl.

⁴⁵ LFF nr. 121, pkt. 3.1.4.1. og LFF nr. 105, bem. til § 1, til nr. 6

⁴⁶ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

⁴⁷ LFF nr. 105, bem. til § 1, til nr. 6

⁴⁸ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 3

⁴⁹ Betænkning nr. 624/1971 om ændring af adoptionsloven, s. 23

tænkes, at der ikke længere er et krav om, at det »helt klart« skal være til barnets bedste at blive tvangsadopteret. Når der i stk. 2 henvises til, at tvangsadoption kan ske i »særlige tilfælde« er det heller ikke særlig klart, hvad der ligger i dette, selvom der i forarbejderne er nævnt en række ikke-udtømmende eksempler.⁵⁰ Den indholdsmæssige begrænsning fremstår uklar, men kan måske tolkes som en henvisning til de to muligheder i stk. 3 og 4. Dette stemmer dog ikke overens med, at bestemmelsen til stadighed benyttes som et særskilt hjemmelsgrundlag, jf. ovenstående overvejelser om denne problematik.

Trods ændringen af bestemmelsens ordlyd i 2009 fremgår det af Ankestyrelsens principafgørelse 93-17, at det faktisk stadig er 1972-formuleringen »hvis barnets tarv afgørende tilsiger det«, der bliver nævnt som grundlæggende hjemmel til at give samtykke til tvangsadoption.⁵¹ Dette kan indikere, at der stadig er en tendens til at anvende en restriktiv praksis, når der træffes en så indgribende afgørelse over for familielivet, selvom lovgiver har ønsket at lempe bestemmelsen.

4.1.1 TFA2013.803FS

Sagen TFA2013.803FS er et eksempel på en afgørelse, hvor et 9-årigt barn er blevet tvangsadopteret til sine plejeforældre med hjemmel i ADL § 9, stk. 2. Denne afgørelse bygger derfor på 2009-lovgivning, hvor det dog skal nævnes, at ordlyden af bestemmelsen er den samme som på nuværende tidspunkt. I sagen var barnet straks efter fødslen i abstinensbehandling og blev efterfølgende beskrevet som et barn med særlige behov og blev anbragt på et observationshjem. Efterfølgende blev barnet i en alder af 11 måneder anbragt hos en plejefamilie. Den biologiske mor var kendt for at have et stort alkoholforbrug. Derudover viste en forældreevneundersøgelse, at moren i sin barndom havde været udsat for vold og omsorgssvigt, og som følge af dette havde udviklet en meget lav selvværdsfølelse, samt problemer med at skabe og opretholde følelsesmæssige relationer til andre. Desuden bagatelliserede hun sit eget alkoholmisbrug og dette misbrugs betydning for barnet. Den biologiske far havde haft en kaotisk opvækst med flere års anbringelser uden for hjemmet. Han udviste ligeledes en usikkerhed over for kontakt med andre mennesker og opførte sig umodent og uansvarligt. Han undlod at forholde sig til både morens alkoholmisbrug og barnets særlige behov. Udover selve undersøgelserne af forældrene blev samværet mellem forældrene og barnet

---

⁵⁰ Eksemplerne er nævnt ovenfor. LFF nr. 105, pkt. 2.5 og Pedersen, Mads, "Forældre med handicap og tvangsadoption", U.2016B.99, s. 2

⁵¹ Se principafgørelse 93-17, sag nr. 1, 2, 5 og 6

observeret. Der blev her konkluderet, at forældrene ikke ville være i stand til at varetage den primære omsorg for barnet, som krævede noget særligt af sine omsorgspersoner. Forældrene mødte stabilt op til samvær på hospitalet og på observationshjemmet, men samværet stoppede helt efter anbringelsen hos plejeforældrene, selvom plejefamilien forsøgte at holde kontakten, og kommunen ligeledes forsøgte at rette henvendelse til forældrene vedrørende samvær uden nogensinde at få svar. Der forelå således ingen nye undersøgelser af forældrene i forbindelse med, at der skulle træffes afgørelse om tvangsadoption.

I forbindelse med afgørelsen blev det vurderet, om der kunne ske tvangsadoption efter ADL's daværende § 9, stk. 4, hvor det var et krav, at barnet havde været anbragt i mindst 3 år, og at det var godtgjort, at forældrene varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Dokumentationen for manglende forældreevne krævede flere uafhængige specialundersøgelser, som skulle afdække både den aktuelle og fremtidige forældreevne (prognosevurdering). Derefter blev det vurderet, om adoptionen i stedet skulle ske efter opsamlingsbestemmelsen i § 9, stk. 2. Desuden blev der henvist til vejledningen, som angav, at barnet kunne tvangsadopteres efter stk. 2, hvis barnet f.eks. havde været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og forældrene ikke ønskede kontakt med barnet. Betingelse var dermed, at kontakten mellem barn og forældrene skulle have været brudt igennem en vis årrække, typisk i 5-6 år, og at den manglende kontakt primært skulle skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt. Ved afgørelsen blev der lagt vægt på, om det ville være til gavn for barnet at blive adopteret af sine plejeforældre. Ankestyrelsen fandt det utvivlsomt gavnligt for barnet at blive adopteret og gav dermed samtykke til at tvangsadoptere barnet, jf. ADL § 9, stk. 2, da barnet ikke havde haft kontakt til forældrene i 9 år.

Sagen drejede sig således om et »glemt barn«, som var vokset op i en plejefamilie uden at have kontakt til sine forældre. Den manglende kontakt til forældrene vanskeliggjorde dermed muligheden for at dokumentere forældrenes manglende forældreevne. Dette var en af grundene til, at sagen i stedet blev vurderet efter ADL § 9, stk. 2, som netop skulle anvendes på den slags situationer. Det fremgår, at der ved afgørelsen som hovedregel blev lagt vægt, om tvangsadoptionen ville være til gavn for barnet, og om barnet havde været anbragt i en længere årrække, nemlig minimum 5-6 år. Derudover var det vigtigt, at forældrene selv havde været skyld i den manglende kontakt med barnet, idet både myndighederne og plejeforældrene havde forsøgt at skabe kontakt. Af disse grunde blev der givet samtykke til adoption efter stk. 2.

4.1.2 Principafgørelse 93-17, sag nr. 7

I principafgørelse 93-17's sag nr. 7 findes der ligeledes en sag, som kan bidrage til at analysere ADL § 9, stk. 2's anvendelsesområde. I denne sag var der tale om tvangsadoption af et lille barn, hvor moren allerede inden fødslen gav udtryk for, at hun ikke ønskede barnet, og at det skulle bortadopteres. Dette førte til møder mellem Statsforvaltningen, kommunen og moren, hvor forløbet om adoption blev diskuteret allerede inden fødslen. Efter fødslen kunne myndighederne ikke få kontakt til moren, og hun mødte ikke op til samtaler eller bidrog med oplysninger i forbindelse med adoptionen. Hun havde hverken set eller hørt til barnet. Den eneste kontakt var en enkelt sms, hvor hun ytrede ønske om bortadoption. Barnet var straks efter fødslen blevet anbragt hos en plejefamilie, som ønskede at adoptere barnet. Tvangsadoptionen efter stk. 2 blev godkendt af Ankestyrelsen med henvisning til, at det ville være til barnets bedste af hensyn til at skabe stabilitet og kontinuitet i opvæksten. Desuden kunne der ikke ske tvangsadoption efter stk. 4, selvom det var til plejefamilien, da barnets tilknytning til plejefamilien ikke havde en sådan karakter, at det ville være skadeligt at bryde tilknytningen. Det blev heller ikke vurderet på morens forældreevne, men kun konkluderet, at hun ikke ønskede at beholde barnet.

Denne sag er endnu et eksempel på et »glemt barn«, som forældrene ikke ønsker at have kontakt med. Det fremstår som om, at tvangsadoptionen efter stk. 2 blev foretaget efter udelukkelsesmetoden, idet kriterierne efter stk. 3 og 4 ikke kunne opfyldes. Overordnet set minder sagen om førnævnte TFA2013.803FS, da begge sager drejer sig om »glemte børn«. Dog bliver der i sag nr. 7 lagt mindre vægt på de indhentede oplysninger om morens personlige forhold, hvilket formentlig skyldes, at der slet ikke har været samvær eller kontakt mellem moren og barnet siden fødslen. Det væsentligste i sag nr. 7 er morens manglende vilje og evne til at få gennemført en frivillig adoption af barnet. I stedet for en langvarig anbringelse blev det valgt at tvangsadoptere barnet af hensyn til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst. Dette kriterie blev ikke nævnt i TFA2013.803FS, hvor der i stedet blev lagt vægt på, at det utvivlsomt ville være til gavn for barnet at blive bortadopteret. Hensynet til kontinuitet og stabilitet ligger dog implicit i afgørelsen, da det er et overordnet hensyn, som blev indført i serviceloven i forbindelse med en lovændring i 2009, som havde fokus på at sikre, at anbragte børn fik opfyldt behovet for stabilitet og kontinuitet i opvæksten.⁵² Det var desuden

---

⁵² LFF nr. 116, pkt. 2

denne lovændring, der gav anledning til også at lempe kriterierne for tvangsadoption for dermed at give kommunerne mulighed for at vælge tvangsadoption i stedet for langvarige anbringelser.⁵³

I TFA2013.803FS er det et væsentligt kriterie, at barnet havde været anbragt i mindst 5-6 år, inden en tvangsadoption kunne komme på tale. Dette kriterie er udarbejdet i praksis og er blevet fulgt af kommunerne.⁵⁴ Desuden er dette kriterie også nævnt i vejledningen, hvor det fremgår, at det normalt kræves, at kontakten mellem barnet og forældrene skal have været afbrudt i en vis årrække, typisk 5-6 år, og at den manglende kontakt primært skal skyldes forældrenes manglende vilje til at skabe kontakten.⁵⁵ Dette udgangspunkt bliver fraveget i principafgørelse 93-17's sag nr. 7, hvor barnet blev anbragt hos plejeforældrene lige efter fødslen og kort efter blev tvangsadopteret. Det vil sige, at helt små børn nu også kan tvangsadopteret efter stk. 2, selvom de endnu ikke har været anbragt uden for hjemmet i 5-6 år, hvis dette vurderes at være til barnets bedste, og at det ikke har været muligt at få et frivilligt samtykke fra de biologiske forældre, jf. ADL § 7. Denne praksis stemmer overens med forarbejderne til stk. 2, hvor det fremgår, at små børn ikke kan tvangsadopteret efter stk. 4, da denne bestemmelse kræver længere tids tilknytning til plejeforældrene. Dette er selvsagt ikke muligt, når barnet er blevet anbragt lige efter fødslen, og derfor skal tvangsadoptionen i stedet ske efter enten stk. 3 eller som i dette tilfælde efter stk. 2, da det ikke er sandsynliggjort, at moren ikke besidder den fornødne forældreevne.⁵⁶

Sammenfattende kan det konkluderes, at ADL § 9, stk. 2 ikke er blevet ændret betydeligt fra 2009-2015. Anvendelsesområdet fremstår som det samme, muligvis med lidt mindre fokus på, at barnet skal have været anbragt i en længere årrække, inden der kan ske tvangsadoption efter denne bestemmelse, jf. den nye principafgørelse 93-17's sag nr. 7. Der er tale om en elastisk bestemmelse, hvor det overordnede kriterie er, hvorvidt tvangsadoptionen er til barnets bedste, eller som det er formuleret i TFA2013.803FS »vil være til gavn for barnet«. Desuden skal det være tydeligt, at de biologiske forældre ikke ønsker kontakt med barnet på trods af opfordringer, og at det heller ikke kan lade sig gøre at få et frivilligt samtykke til adoption, jf. ADL § 7.

Funktionen som opsamlingsbestemmelse fremgår tydeligt af sag nr. 7, hvor stk. 2 anvendes, da

---

⁵³ LFF nr. 116, bem. til nr. 5 og 6

⁵⁴ LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.1.

⁵⁵ Vejledning nr. 11365 om frigivelse af børn til national adoption, s. 15, pkt. 10.4

⁵⁶ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

kriterierne for tvangsadoption efter stk. 4 ikke er opfyldt pga. den korte anbringelsestid før adoptionen. Et overordnet hensyn efter forarbejderne er desuden hensynet til kontinuitet og stabilitet, som både fremgår af disse to sager og forarbejderne. Stk. 2 skal altså fungere som både hovedhjemmel for både stk. 3 og 4 og desuden som opsamlingsbestemmelse, som omfatter de børn, som ellers risikerer en langvarig anbringelse uden den ønskede stabilitet og kontinuitet, som beviseligt er afgørende for et barns udvikling. Bestemmelsens anvendelsesområde kan fremstå meget bredt, idet der ikke er konkrete, materielle kriterier sammenlignet med stk. 3 og 4, hvilket kan være retssikkerhedsmæssigt problematisk, da kommunerne næppe kan føre en ensrettet og forudsigelig praksis på området.

4.2 Adoptionslovens § 9, stk. 3

ADL § 9, stk. 3 har gennemgået en stor forandring fra 2009 til 2015, hvor bestemmelsen blev lempet med det formål at give mulighed for at tvangsadoptere flere børn fremover. Bestemmelsens nuværende materielle kriterier vil i det følgende blive analyseret og sammenholdt med 2009-lovgivningen. Det er væsentligt at bemærke, at det nuværende stk. 3 erstatter de tidligere stk. 3 og 4.

4.2.1 Aldersgrænserne

Da 2009-lovgivningen ikke i tilstrækkelig grad gav det ønskede resultat i form af et øget antal tvangsadoptioner, kom der igen i 2015 en lempelse af reglerne. Her blev aldersgrænserne på hhv. 1 år og 3 år i hhv. stk. 3 og 4 fjernet, da det havde vist sig uhensigtsmæssigt at have disse grænser. Særligt sagerne om tvangsadoption af børn under 1 år viste sig at give anledning til problemer, idet der kun var blevet behandlet få sager i kommunerne og i Ankestyrelsen, som kun i et enkelt tilfælde kunne tiltræde børn og unge-udvalgets anbefaling. Derudover viste en undersøgelse⁵⁷ af kommunernes kendskab til reglerne, at sagsbehandlerne godt kendte til tvangsadoption, men havde svært ved at anvende lovgivningen i praksis. Især var der problemer med beviskravet »godtgjort« og derudover kravet i stk. 3 om, at forældrene ikke skulle være i stand til at spille en positiv rolle for barnet samvæsmæssigt.⁵⁸

Aldersgrænserne i de tidligere ADL § 9, stk. 3 og 4 medførte desuden, at det som det klare udgangspunkt ikke var muligt at tvangsadoptere et barn over 1 år som følge af forældrenes manglende

---

⁵⁷ Ankestyrelsens undersøgelse af Adoption uden samtykke, 2011

⁵⁸ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

forældreevne, før barnet havde været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Derfor var reglen, at hvis barnet ikke blev tvangsadopteret inden for det første leveår, skulle der iværksættes en observationsperiode på mindst 3 år, hvor barnets forhold til de biologiske forældre og disses forældreevne skulle vurderes. Da det kunne være svært at nå en gennemførelse af tvangsadoption inden for det første år, f.eks. pga. forældrenes manglende medvirken til at få sagen oplyst, endte det ofte med en adoption efter stk. 4, selvom dette ikke var hensigten af hensyn til barnets bedste.⁵⁹

Af de ovenstående årsager blev aldersgrænserne dermed ophævet med henblik på at træffe flere afgørelser om tvangsadoption og samtidig gøre det nemmere for kommunerne at anvende reglerne. Især stk. 3 var uhensigtsmæssig, da den sjældent kunne anvendes pga. den begrænsede tid til at få sagen gennemført. Dette var ofte ikke til barnets bedste, idet barnet så skulle gennemgå en 3-årig observationsperiode med forældrene, som ofte alligevel ville ende med en tvangsadoption efter stk. 4.

4.2.2 Betingelser for tvangsanbringelse, jf. servicelovens § 58

I 2015-lovgivningens § 9, stk. 3 fremgår det eksplicit, at det er en betingelse for tvangsadoption, at barnet kan tvangsanbringes efter SEL § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2. Af forarbejderne fremgår det, at det er en forudsætning, at en anbringelse er eller ville kunne være sket uden forældrenes samtykke, og at det dermed skal vurderes, om tvangsanbringelse kunne være sket på det tidspunkt, hvor tvangsadoption overvejes, selvom forældrene oprindeligt har givet samtykke til anbringelsen, jf. SEL § 52, stk. 1. For at sikre, at der ikke opstår en nemmere adgang til at tvangsadoptere frivilligt anbragte børn, skal vurderingen af dette foretages uafhængigt af overvejelserne om adoption og dermed alene beskæftige sig med anbringelsesspørgsmålet. Selvom det ikke fremgår af bestemmelsens ordlyd, vil disse børn oftest allerede være anbragt uden for hjemmet på tidspunktet for adoptionen.⁶⁰ Betingelsen om tvangsanbringelse fremgik ikke eksplicit af 2009-lovgivningens § 9, stk. 3 og 4, men det følger af denne lovs forarbejder, at betingelsen skulle være opfyldt, selvom det fremgik direkte af bestemmelseernes ordlyd.⁶¹ Der er dermed ikke sket en reel ændring af dette fra 2009 til 2015.

Det er interessant at undersøge, hvad der skal til for, at betingelserne i SEL § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 er opfyldt og dermed kan føre til en tvangsadoption, hvis det vurderes nødvendigt for at sikre

---

⁵⁹ LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.1.

⁶⁰ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

⁶¹ LFF nr. 105, pkt. 2.5 og desuden i LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.1.

kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst. Sager om tvangsadoption starter ofte med, at barnets handlekommune får foretaget en børnefaglig undersøgelse efter SEL § 50, hvor det viser sig, at forældrene ikke har den fornødne forældreevne til at varetage barnets behov. Derefter kan tvangsadoptionssag startes, hvis det skønnes nødvendigt. Sagen kan startes før barnets fødsel eller senere, hvor barnet måske allerede er anbragt uden for hjemmet. Uanset skal det vurderes, om sagen lever op til betingelserne i SEL § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, hvilke begge drejer sig om forældrenes forhold. Det er dog ikke tilstrækkeligt, at disse kriterier er opfyldt, idet de resterende kriterier i ADL § 9, stk. 3 også skal være opfyldt for, at der kan træffes afgørelse om tvangsadoption.⁶²

Det overordnede, materielle kriterie i § 58, stk. 1, 1. pkt. er, at der er »en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade«. Ifølge forarbejderne skal der ved »sundhed« forstås barnets almentilstand, hvilket ikke kun inkluderer barnets helbredsmæssige forhold, men også andre forhold, som kan have betydning for barnets trivsel. Dette bliver uddybet ved ordene »åbenbar risiko« og »sundhed eller udvikling«, som angiver, at både barnets øjeblikkelige tilstand og fremtidige opvækstbetingelser skal vurderes. Da hensigten med bestemmelsen er at beskytte børn, skal det være muligt at gribe ind, inden barnet er skadet i en sådan grad, at det kan være svært at hjælpe. Derfor er det ikke et kriterie, at der kan konstateres en allerede indtruffen alvorlig skade på barnet, jf. også ordene »åbenbar risiko«. En »åbenbar risiko« vil f.eks. kunne foreligge, hvis det bliver opdaget, at forældrene har en ødelæggende adfærd over for ældre søskende.⁶³

Udover det overordnede kriterie findes der en udtømmende opregning af forhold i § 58, stk. 1, nr. 1-4, som dog ikke i sig selv kan udgøre et grundlag for tvangsanbringelse. Det afgørende er, om de pågældende forhold hos forældrene fører til en åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets sundhed eller udvikling. Det er ikke nok, at en forælder f.eks. har en bestemt diagnose el.lign. Desuden er det et kriterie, at de pågældende problemer ikke kan løses under barnets fortsatte ophold i hjemmet, jf. 2. pkt. Opregningen giver således en uddybning af de forhold, som kan føre til en tvangsanbringelse, og stiller krav om, at myndighederne udtrykkeligt angiver, hvilke årsager der ligger bag en afgørelse om tvangsanbringelse.⁶⁴

---

⁶² LFF nr. 121, pkt. 3.3.1.2.

⁶³ LFF nr. 229 1996-97, bem. til § 40

⁶⁴ Ibid.

I forarbejderne er hver af de fire situationer, som kan føre til tvangsanbringelse, nærmere uddybet enkeltvis. Da det kun er de to første situationer vedrørende forældrenes forhold, der kan føre tvangsadoption, er det udelukkende disse, der vil blive behandlet. De situationer, der hører under nr. 1 og 2, er navnlig mishandling eller andre alvorlige overgreb, herunder seksuelle, samt svigtende omsorg, der både kan gælde egentlig vanrøgt og utilstrækkelig opfyldelse af barnets basale behov såsom mad, undervisning eller behandling. Et andet eksempel er en forælder, der kun er styret af egne behov, hvilket kan føre til, at barnet bliver udsat for en ødelæggende omklamring, som kan forstyrre barnets mulighed for at udvikle sig normalt. Årsagerne til disse problemer kan være forskellige, men at de skyldes ofte alvorlige problemer i familien mht. misbrug, sindslidelser eller svækket åndelig og følelsesmæssig udvikling. Derudover optræder der også ofte andre belastende forhold i form af svagt socialt netværk, begrænset tilknytning til arbejdsmarkedet, dårlig økonomi, eneansvar for barnet og ustabile forhold, evt. med skiftende partnere.⁶⁵ I vejledningen gives det desuden som eksempel på utilstrækkelig omsorg, at forælderen mangler evne til at stimulere barnet, skabe tryghed og desuden sørge for stabile og forudsigelige ydre rammer for barnet. Dette kan f.eks. være, at forælderen ikke er i stand til at sørge for, at barnet møder stabilt i skole, og barnet dermed lider skade pga. manglende skolegang.

Hvis en samlever udsætter barnet for overgreb, er det utilstrækkelig omsorg, hvis forælderen ikke forsøger at beskytte barnet imod disse overgreb. Derudover hører generel manglende samarbejdsvilje mht. at lære at tage vare på barnet også ind under utilstrækkelig omsorg.⁶⁶

Vedr. nr. 2 om overgreb på barnet nævnes det i vejledningen, at en formodning om vold eller overgreb som udgangspunkt ikke alene kan være tvangsanbringelsesgrundlag, hvis forælderen ikke er dømt for volden eller overgrebet eller selv erkender at have begået forholdet. I sådanne tilfælde skal det undersøges, om der er andre forhold, der kan begrunde tvangsanbringelse, f.eks. at barnet har oplevet, at der er blevet begået vold eller overgreb mod søskende, eller at barnet selv har oplevet dette udført af andre end forælderen, men hvor forælderen ikke har forsøgt at stoppe det.⁶⁷

For at opsummere stilles der således strenge krav til opfyldelse af betingelserne i SEL § 58, stk. 1, nr. 1 og 2, idet der skal være tale om en åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets sundhed og

---

⁶⁵ LFF nr. 229 1996-97, bem. til § 40, ad 1) og 2)

⁶⁶ Vejledning nr. 9007 af 7/1 2014, pkt. 397

⁶⁷ Vejledning nr. 9007 af 7/1 2014, pkt. 398

udvikling. En beslutning om tvangsanbringelse skal desuden skulle kunne henføres til en af de fire situationer, som er nævnt i bestemmelsen, hvilket stiller krav om en udførlig begrundelse for afgørelsen. Ved tvangsadoption er det en betingelse, at barnet er eller ville kunne være blevet anbragt uden for hjemmet uden forældrene samtykke efter nr. 1 og 2, som alene drejer sig om forældrenes forhold og ikke barnets egne forhold. De situationer, der kan føre til tvangsanbringelse pga. forældrenes forhold, spænder fra utilstrækkelig omsorg eller behandling af barnet til deciderede voldelige eller seksuelle overgreb på barnet. Desuden skal det ikke være muligt at løse disse problemer i hjemmet. Som tidligere nævnt er barnet dog i praksis oftest allerede anbragt uden for hjemmet, når tvangsadoption kommer på tale, men derfor skal det alligevel altid vurderes, om en tvangsanbringelse kunne være sket på det tidspunkt, hvor tvangsadoption overvejes.

4.2.3 Fra »godtgjort« til »sandsynliggjort«

I 2009-lovgivningen var det et krav, at de biologiske forældres manglende forældreevne skulle være godtgjort, før der kunne ske tvangsadoption efter ADL § 9, stk. 3. I den nye 2015-lovgivning er beviskravet blevet lempet således, at det nu kun skal sandsynliggøres, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Lempelsen skyldes, at det tidligere beviskrav unødigt komplicerede anvendelsen af tvangsadoption, og derfor blev tvangsadoption sjældent anvendt. Hensigten med ændringen er dermed at fjerne en barriere mht. anvendelsen af tvangsadoption som foranstaltning i de tilfælde, hvor der reelt ikke er udsigt til, at de biologiske forældre kommer til at kunne varetage omsorgen for deres barn, men at dette ikke endegyldigt kan dokumenteres. Selve ændringen består i, at der ikke længere er de samme krav til at forudse fremtiden i den prognosevurdering, der altid skal udarbejdes om forældrenes forhold. Det understreges i forarbejderne, at der ikke skal foretages en mere lempelig vurdering af forældrenes forhold, og at disses forhold stadig skal være af så stor betydning, at de gør forældrene ude af stand til selv at passe barnet, uanset om problemerne består i psykisk sygdom, misbrug el.lign. 2009-lovgivningen er dermed ikke ændret på det område, men kun mht. lempelsen af at kunne forudse fremtiden for forældrenes forældreevne.⁶⁸

---

⁶⁸ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

4.2.3.1 Prognosevurdering

I forbindelse med undersøgelsen af de biologiske forældres forældreevne skal der udarbejdes en prognosevurdering af begge forældre. Denne prognosevurdering skal indeholde informationer om, hvordan det vurderes, at fremtiden vil forme sig for forældrenes forældreevne, hvilket i sig selv er en vanskelig vurdering. Beviskravet fra 2009 om, at det skulle være godtgjort, at forældrene kom til at mangle forældreevne varigt ude i fremtiden, gjorde det således vanskeligt at tvangsadoptere børn. Dermed blev der en øget risiko for, at anbragte børn kom til at vokse op uden varige omsorgspersoner, da det i disse sager ofte viste sig, at de biologiske forældre ikke genvandt den fornødne forældreevne som forudset i prognosevurderingen.⁶⁹

Lempelsen af beviskravet skal gøre det muligt at tvangsadoptere børn i situationer, hvor der f.eks. ikke er klare holdepunkter for at antage, at en forælder med et massivt misbrugsproblem nogensinde vil komme ud af misbruget på en sådan måde, at forælderen kan varetage omsorgen for barnet og sikre det kontinuitet og stabilitet i opvæksten. Dette kan formentlig sandsynliggøres, men ikke altid godtgøres. Det samme gælder en forælder, der pga. svær og/eller kronisk psykisk sygdom gennem flere år ikke har kunnet varetage omsorgen for hverken sig selv eller barnet i dagligdagen. I en sådan situation er alle behandlinger ofte prøvet, eller forælderen kan mangle sygdomserkendelse og dermed nægte at modtage behandling. Med udgangspunkt i en faglig vurdering af forælders sygdom og forhistorie kan det i så fald vurderes, hvorvidt det er sandsynligt, at forælderen nogensinde kommer til at besidde forældreevne. Det understreges i forarbejderne, at psykisk sygdom ikke i sig selv kan udelukke, at forælderen har forældreevne eller kan genvinde denne, men at det fagligt skal overvejes, om det er sandsynligt. Sidst i forarbejderne nævnes det, at tvangsadoption allerede kan overvejes fra fødslen i situationer, hvor forældrenes forhold før barnets fødsel allerede giver anledning til at sandsynliggøre, at de kommende forældre varigt vil være uden forældreevne. Dette kan f.eks. ske med baggrund i speciallægeerklæringer eller erklæringer fra autoriserede psykologer. Desuden kan der tages udgangspunkt i forælders evne til at passe ældre søskende.⁷⁰

I det ovenstående er der således nævnt nogle situationer, hvor det formentlig kan sandsynliggøres, at forældrene ikke kommer til at besidde den fornødne forældreevne. Der må dermed ikke være holdepunkter for, at forældrene igennem barnets opvækst kan udvikle sig så meget, at de kommer

---

⁶⁹ LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.

⁷⁰ LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.

til at kunne tage sig af barnet. En sådan prognosevurdering kan aldrig blive fuldstændig sikker, men skal afspejle det mest sandsynlige scenarie. Desuden er det ikke muligt at give en udtømmende opregning af de tilfælde, hvor det kan sandsynliggøres, at forældrene varigt er uden forældreevne, men ovenstående eksempler fra forarbejderne giver visse retningslinjer til vurderingen.⁷¹

I selve prognosevurdering skal følgende forhold som hovedregel altid skal vurderes: forældrenes psykiske tilstand, herunder eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, fysiske sygdomme samt eventuelle tidligere behandlinger. En forælders nedsatte psykiske eller fysiske funktionsevne og eventuelle behov for praktisk hjælp kan ikke stå alene som et grundlag for at vurdere, at den pågældende forælder er uden forældreevne. I disse tilfælde skal det undersøges, om forældrene faktisk og rettidigt har modtaget den form for støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver dem ret til, særligt ift. varetagelsen af forældrerollen. Hvis ikke den rigtige støtte har fundet sted, skal det overvejes, om prognosevurderingen af forældreevnen skal udsættes, indtil forældrene har fået den relevante støtte, så det derefter kan vurderes, om støtten ændrer noget ift. forældreevnen.⁷²

Udover forældrenes forhold er det også vigtigt at belyse barnets egne forhold grundigt før en tvangsadoption. Det skal vurderes, om barnet overhovedet er egnet til adoption, og hvilke krav barnet stiller til en eventuel adoptionsfamilie, som netop skal være egnet til at håndtere opgaven. Barnets forhold skal desuden belyses via en børnesamtale, som kan være med til at klarlægge barnets syn på sagen, jf. SEL § 48. Om en børnesamtale skal foretages, afhænger dog af barnets alder og modenhed.⁷³

I forbindelse med prognosevurderingen pointeres det i forarbejderne, at barnets alder har betydning ved vurderingen. Der skal mere til at sandsynliggøre den manglende forældreevne, hvis der er tale om et lille barn, end hvis der var tale om et større barn. Dette skyldes, at det ved større børn har været muligt at vurdere forældreevnen igennem en længere periode. Ved små børn stilles der dermed større krav til sandsynliggørelsen af den manglende forældreevne, selvom beviskravet som udgangspunkt er blevet lempet. Her skal det dog nævnes, at der, som tidligere nævnt, kan

---

⁷¹ Vejledning nr. 11365, s. 13-14

⁷² LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.1.

⁷³ LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.1.

sandsynliggøres manglende forældreevne over for et lille barn, hvis forældrene f.eks. har en baggrund med langvarige og massive misbrugsproblemer eller psykiske sygdomme, som er vanskelige at behandle. Igen kan forældrenes relation og forældreevne ift. ældre søskende også indgå i vurderingen.⁷⁴

Retssikkerhedsmæssigt kan beviskravslempelsen fra »godtgjort« til »sandsynliggjort« diskuteres, da lempelsen gør det nemmere for myndighederne at træffe afgørelse om tvangsadoption, hvilket er meget indgribende og på grænsen af, hvad der er i overensstemmelse med retten til familieliv. Det retssikkerhedsmæssige problem består i, at det hverken kan læses af loven eller dennes forarbejder, med hvilken grad af sandsynlighed den manglende forældreevne skal kunne påvises. Det eneste, der fremgår tydeligt af forarbejderne, er, at der stilles større krav til sandsynliggørelsen ved små børn end ved større børn.⁷⁵

Pga. indgrebets permanente karakter er der tale om et område underlagt et skærpet hjemmelskrav, hvor der skal være fokus på at skabe forudsigelighed for parterne i sagerne. Inden for andre retsområder har lovgiver forsøgt at uddybe, hvilken sandsynlighedsgrad der kræves. Dette gælder bl.a. inden for strafferetten, hvor der gælder et grundlæggende princip om, at enhver rimelig tvivl skal komme tiltalte til gode. I erstatningsretten gælder adækvanslæren, hvor der stilles krav om overvejende sandsynlighed, idet der skal mere end bare en lille sandsynlighedsovervægt til for, at skadevolder ifalder erstatningsansvar. Der kan argumenteres for, at der burde gælde det samme på tvangsadoptionsområdet, men at sandsynlighedsgraden som minimum skal tydeliggøres i lovgivningen pga. sagernes indgribende karakter.⁷⁶

Den nye ordlyd af ADL § 9, stk. 3, hvorefter det nu kun skal sandsynliggøres, at forældrene varigt ikke besidder den fornødne forældreevne, er dermed lovgivers bud på måde at få gennemført flere tvangsadoptioner. Efter 2009-lovgivningen skulle det godtgøres, at forældrene aldrig ville kunne varetage omsorgen for barnet selv, mens der efter den nye 2015-lovgivning stilles betydeligt lempeligere krav til at forudse fremtiden i forbindelse med den prognosevurdering, som kommunerne skal udarbejde i forbindelse med en tvangsadoption. I forarbejderne nævnes der en række ikke-udtømmende eksempler på situationer, hvor det kan sandsynliggøres, at forældrene varigt er ude af stand

---

⁷⁴ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

⁷⁵ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3. og Adolphsen, Caroline, *"Tvangsadoption af anbragte børn"*, U.2015B.450, s. 3

⁷⁶ Disse overvejelser gør Caroline Adolphsen sig i *"Tvangsadoption af anbragte børn"*, U.2015B.450, s. 3

til at varetage omsorgen for barnet. Disse eksempler vedrører især forældre, som pga. misbrug eller psykiske problemer vil have svært ved at opbygge en stabil relation til barnet og i det hele taget varetage barnets behov. Det bliver også klarlagt, at selv helt små børn kan overvejes tvangsadoption allerede inden fødslen, hvis forældrenes problemer allerede på det tidspunkt kan begrunde adoption ifølge forskellige fagfolks vurderinger. Dog skal det nævnes, at der stilles større krav til sandsynlighedsgraden, når der er tale om små børn i forhold til større børn. Netop sandsynlighedsgraden kan også nævnes som et retssikkerhedsmæssigt problem, når det kommer til 2015-lovgivningen. Dette skyldes, at hverken lov eller forarbejder uddyber det nye beviskrav »sandsynliggjort«, hvilket kan føre til uforudsigelighed for parterne i disse meget indgribende tvangsadoptionssager.

4.2.4 Nærmere om forældrenes og barnets forhold

I dette afsnit vil selve vurderingen af forældreevne blive analyseret primært ud fra forarbejder og domme med henblik på at klarlægge, hvilke forhold der er relevante i forbindelse med denne vurdering. Derudover skal barnets egne forhold også vurderes i forbindelse med overvejelser om tvangsadoption, hvilket også vil blive behandlet i nedenstående. Det skal understreges, at forskellen på 2009- og 2015-lovgivningen ligger i lempelsen af fremtidsvurderingen og ikke i de forhold, der bliver lagt vægt på i vurderingen af forældreevnen. Derfor afspejler nedenstående, at der ikke er sket væsentlige ændringer på dette område.⁷⁷

I tvangsadoptionssager skal forældrenes situation vurderes konkret i en forældrekompetenceundersøgelse, og der findes ikke en udtømmende liste over forhold, der automatisk medfører, at forældrene ikke besidder forældreevne. I forarbejderne nævnes dog visse eksempler, som skal føre til overvejelser om manglende forældreevne. Dette gælder f.eks., hvor forælderen har en svær, kronisk psykisk lidelse, og at denne lidelse har medført, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen. Derudover nævnes svære personlighedsforstyrrelser, eventuelt kombineret med langvarigt misbrug, som gør, at forælderen ikke stabilt kan tage vare på sig selv i dagligdagen, og hvor dagligdagen dermed er præget af manglende stabilitet. Mental retardering er også en situation, hvor forældreevnen skal overvejes, hvis det er i en grad, der betyder, at forælderen ikke kan drage omsorg for sig selv. Langvarigt misbrug, der medfører betydelig ustabilitet i deres livsførelse, kan i sig selv være med til, at forælderen vurderes uden

---

⁷⁷ Jf. en sammenligning af LFF nr. 121, pkt. 3.1.3 og LFF nr. 105, pkt. 2.5

den fornødne forældreevne. Ikke mindst kan manglende forældreevne afspejle sig ved, at forældrene gennem længere tid ikke har kunnet tage sig af deres ældre børn, og hvor det heller ikke med støtte og behandling har været muligt at forbedre situationen.⁷⁸ Det bemærkes i forarbejderne, at der skal stilles større krav til de faglige vurdering af forældreevne i sager, hvor der ikke foreligger oplysninger om forældrenes evne til at tage vare på ældre søskende, og hvor barnet er så lille, at der ikke kan foretages en længere observation af relationen mellem barn og forælder.⁷⁹

Ovenstående forhold skal som udgangspunkt undersøges ved begge forældre, da tvangsadoption kun kan komme på tale, hvis barnets bedste taler imod at lade barnet vokse op hos nogen af de biologiske forældre. Undersøgelse af en forælder kan dog undlades, hvis forælderen har givet samtykke til adoptionen og dermed ikke er omfattet af ADL § 9, stk. 2 og derfor heller ikke skal undersøges ift. betingelserne i § 9, stk. 3.⁸⁰

Barnets forhold skal ligeledes belyses grundigt, inden der træffes afgørelse om tvangsadoption. Denne undersøgelse omfatter bl.a. en udviklingsbeskrivelse af barnet fra anbringelsesstedet eller kommunen. Derudover kan der også foretages en helbredsundersøgelse af barnet. Hvis der er tale om helt små børn, kan det også være relevant at indhente fødselsoplysninger fra det pågældende hospital. Det er ofte også nødvendigt at få barnets perspektiv på sagen via en børnesamtale afhængig af barnets alder, modenhed og sagens omstændigheder, jf. SEL § 48. Hvis barnet er fyldt 12 år, bør der desuden ikke ske adoption uden, at barnet har givet sit samtykke, jf. ADL § 6. Dette krav kan dog falde bort, hvis det vurderes at være til skade for barnet at indhente samtykket. Ved børn under 12 år er det et krav, at der foreligger oplysninger om barnets holdning til adoptionen i det omfang, at barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Udover disse krav skal der uanset barnets alder foreligge en grundig beskrivelse af barnets forhold, som bruges til at vurdere, om barnet overhovedet er egnet til adoption og hvilken slags familie, der er bedst egnet til barnet. Dette er vigtigt, da adoptivfamilien skal være indstillet på, at barnet f.eks. har fysiske eller psykiske problemer.⁸¹

---

⁷⁸ LFF nr. 121, pkt. 3.1.1.1. og LFF nr. 105, pkt. 2.5

⁷⁹ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

4.2.5 Relevante afgørelser

Med udgangspunkt i afgørelser fra både Ankestyrelsen og de almindelige domstole kan det analyseres, hvad der skal til for, at det kan statueres, at forældreevnen hos de biologiske forældre er manglende i en sådan grad, at der kan ske tvangsadoption af barnet. I nedenstående vil både afgørelser fra før og efter 2015-lovgivningens ikrafttrædelse blive inddraget.

4.2.5.1 TFA2013.505

Sagen handlede om en 12-årig pige, som blev anbragt i en plejefamilie, da hun var et døgn gammel. I sagen blev tvangsadoption efter ADL's tidligere § 9, stk. 4 tilladt. Derfor skulle det vurderes, om barnets forældre besad den fornødne forældreevne, og om barnet var egnet til adoption. Den biologiske far havde givet samtykke til adoptionen, mens moren nægtede at give sit samtykke og derfor skulle vurderes. Ifølge adskillige fagfolk led hun af paranoid skizofreni og modtog derfor helbreds-betinget førtidspension. Diagnosen havde hun haft i 20 år og havde medført forskellige vrangforestillinger. F.eks. havde moren forklaret manglende samvær med barnet med, at hun ikke havde haft det godt, og at hun skulle overvåge sin rygsæk. Desuden blev der lagt vægt på, at hun manglede sygdomserkendelse og i perioder ikke tog medicin for lidelsen. Mht. morens øvrige forhold blev det også dokumenteret, at morens lejlighed havde været sundhedsskadelig og fuld af små fluer, og at morens egen hygiejniske tilstand var meget tvivlsom. Hun var desuden blevet sat ud af lejligheden og boede i en periode på et forsorgshjem.

Mht. barnets forhold blev det belyst, at barnet ønskede at blive adopteret af sin plejefamilie og ikke ønskede kontakt til den biologiske mor. Barnet betragtede sine plejeforældre som mor og far og trivedes godt i plejefamilien.

Af disse årsager tiltrådte landsretten, at det var godtgjort, at moren varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, samt at væsentlige hensyn til, hvad der var bedst for barnet, talte for tvangsadoption til plejeforældrene, jf. den daværende ADL § 9, stk. 4, jf. stk. 2.

4.2.5.2. TFA2014.157

Denne sag drejede sig ligeledes om et barn, der var blevet tvangsanbragt hos en plejefamilie kort efter fødslen, hvor tvangsadoption efter den daværende § 9, stk. 4 blev tilladt. I denne sag skulle både den biologiske mor og far undersøges. Kommunen fik foretaget en børnefaglig undersøgelse, som gav grundlag for at konkludere, at hverken moren eller faren besad forældreevne, og at den manglende forældreevne var stationær. Moren kunne ikke varetage omsorgen for barnet pga.

intellektuelle vanskeligheder, samt personlige og følelsesmæssige problemer. En intelligensundersøgelse afslørede, at hun havde en IQ på 56 og dermed lå langt under normalniveauet. Faren havde også følelsesmæssige vanskeligheder og led af dyssocial personlighedsstruktur. Desuden havde han en voldsdom og havde haft et alkohol- og hashmisbrug. Samlivet blev beskrevet som turbulent med mange skænderier og vold af fysisk karakter.

I starten af barnets anbringelse var der samvær mellem barnet og forældrene, men forældrene formåede ikke at aflæse barnets signaler og voldsomme reaktioner på samværet. Desuden havde begge forældrene hver især et særbarn, som også var anbragt uden for hjemmet.

Mht. barnets forhold var det klart, at plejeforældrene for hende fremstod som de vigtigste omsorgspersoner, og at de biologiske forældre slet ikke eksisterede i hendes bevidsthed på nær, når hun i omgivelserne blev konfronteret med at være et plejebarn.

Landsretten konkluderede af de ovenstående grunde, at det var godtgjort, at forældrene var uden forældreevne, og at væsentlige hensyn til barnets bedste medførte, at barnet kunne tvangsadopteres efter den daværende § 9, stk. 4, jf. stk. 2.

4.2.5.3 Principafgørelse 93-17, sag nr. 2

De to ovenstående afgørelser blev truffet ud fra 2009-lovgivningen. For også at få 2015-lovgivningens perspektiv på manglende forældreevne er det relevant at se på principafgørelse 93-17's sag nr. 2, hvor et barn blev tvangsadopteret efter den nuværende § 9, stk. 3. Ankestyrelsen henviste heri til, at forældrene havde vanskeligheder af omfattende og varig karakter. Ifølge en forældrekompetenceundersøgelse fremstod moren med store kognitive udfordringer, og at hun ikke kunne tænke sig frem til, hvad hun skulle gøre i ukendte og uforudsigelige situationer i dagligdagen med barnet. Desuden ville hun have vanskeligt ved at aflæse og fortolke barnets nonverbale signaler rigtigt og dermed have svært ved at stimulere barnet rigtigt og være en handlekraftig, beslutnings-tagende omsorgsperson for barnet. Faren havde ligeledes kognitive vanskeligheder og var både sprogligt og perceptuelt dårligt begavet. Han manglede desuden evnen til at mentalisere og reflektere over egne og andre følelser. Han ville have svært ved at håndtere dagligdagssituationer med barnet og ville muligvis reagere ved at blive voldsom eller gå sin vej.

Som led i at teste disse forældres forældreevne blev der benyttet en babysimulator, som forældrene skulle prøve at passe. Resultatet af denne foranstaltning var negativt, idet forældrene syntes, det var hårdt og frustrerende at passe dukken. Moren havde derudover deltaget i et projekt kaldet »ung

mor«, som viste, at hun kun kunne se tingene fra sit eget perspektiv og var ude af stand til at sætte sig ind i barnets behov. I forældrekompetenceundersøgelsen blev der også lagt vægt på, at forældrene under overvåget samvær med barnet var usikre, og at overvågningskonsulenten flere gerne måtte gribe ind og vejlede forældrene uden, at de ændrede deres adfærd.

Ud fra ovenstående informationer vurderede Ankestyrelsen, at det var sandsynliggjort, at forældrene varig ville være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst ville være det bedste for barnet.

Med udgangspunkt i disse domme kan det konkluderes, at forældreevnen i høj grad bliver vurderet ud fra de diagnoser, som de biologiske forældre har, hvilket også fremgår peget af forarbejderne til både 2009- og 2015-lovgivningen. Desuden bliver deres evne til at varetage omsorgen for barnet vurderet ud fra de pågældende diagnoser, men også hvordan de overordnet set forvalter deres egne liv, samt hvordan de bor. Observation af samværet eller mangel på samvær er også vigtige faktorer i vurderingen af forældreevne. Det vurderes, om barnet har lyst til at have samvær med de biologiske forældre, og hvordan samværet forløber. Især i principafgørelsens sag nr. 2 fremgår det tydeligt, at samværet ikke er positivt for barnet, da overvågningskonsulenten decideret bliver nødt til at gribe ind over for forældrenes handlinger. Denne afgørelse er også interessant, idet der bliver anvendt en babysimulator, som kan være med til at vurdere forældrenes evne og motivation for at passe et barn. I den pågældende sag havde denne undersøgelse en negativ indflydelse på vurderingen, da forældrene fandt det frustrerende at passe dukken. Desuden indgår barnets holdning til forældrene også i vurderingen, da det af disse afgørelser fremgår, at børnene ofte ikke længere opfatter de biologiske forældre som deres forældre, men at forældrerollerne er overgået til plejeforældrene. Selvom der både er blevet behandlet domme fra før og efter beviskravslempelsen til »sandsynliggjort«, ses der ikke den store ændring i praksis mht. dette beviskrav, som derfor muligvis ikke får stor praktisk betydning, selvom dette var hensigten. Efter en samlet vurdering af forældrenes forældreevne og barnets bedste blev der truffet afgørelse i disse sager.

For at opfylde det materielle kriterie om manglende forældreevne skal hver forælder således individuelt vurderes af forskellige fagfolk og observeres i forbindelse med eventuelt samvær med barnet.

4.2.6 Hensynet til kontinuitet og stabilitet

Det sidste materielle kriterie efter ADL § 9, stk. 3 er, at det skal være til barnets bedste at blive tvangsadopteret for at sikre kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst. Denne betingelse blev først sat ind i selve ordlyden af bestemmelsen i 2015, men kriteriet fremgik allerede af forarbejder og praksis inden.⁸² Dette ses bl.a. i TFA2014.157 og TFA2013.570, hvor der blev lagt vægt på, at gennemførelsen af adoption i begge tilfælde ville skabe »stabilitet og sikkerhed« i børnenes fremtidige tilværelse og give dem en anden ro resten af deres barndom. Dermed er kriteriet tydeligt anvendt i ældre retspraksis, og i dommen TFA2013.505 henvises der også direkte til forarbejderne, hvori det fremgår, at hovedformålet med tvangsadoption er at sikre anbragte børn mulighed for kontinuitet og stabilitet under deres opvækst i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne varetage omsorgen for barnet og give det en stabil familierelation.⁸³

Hensynet til kontinuitet og stabilitet er dermed ikke noget nyt i denne sammenhæng og medfører, at der i hver sag skal foretages en afvejning af hensynet til barnets bedste og hensynet til forældrene. I tilfælde, hvor hensynet til barnet vejer tungere end hensynet til forældrene, vil der kunne træffes afgørelse om tvangsadoption. Dette kriterie kan skabe tvivl, da det ikke fremgår af forarbejderne, hvad der skal til for, at denne afvejning kan føre til en tvangsadoption. Dog fremgår det, at hensynet til barnets behov for stabilitet og kontinuitet er at foretrække, når forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at der ikke er udsigt til, at forældrene nogensinde kan få barnet hjem igen. Dermed kan børn nu tvangsadopteres, selvom der har været samvær mellem barnet og forældrene, såfremt der ikke er udsigt til, at forældreevnen kan forbedres. Indtil 2015-lovgivningen trådte i kraft, var det ikke muligt at tvangsadoptere børn, der havde haft langvarig kontakt og samvær med forældrene. Denne ændring har en fin sammenhæng med lovgivers hensigt om, at flere børn fremover skal adopteres i stedet for at være anbragt i adskillige år.⁸⁴

Der kan ligeledes peges på, at kriteriet om kontinuitet og stabilitet knytter sig til ADL's overordnede kriterie i § 2, hvoraf det følger, at en adoption altid skal være det bedste for barnet. Det knytter sig også til det faktum, at der ved adoption sker fuldt familieskifte, jf. ADL § 16. Det kan dog overvejes,

---

⁸² LFF nr. 105, pkt. 1.1.

⁸³ F.eks. LFF nr. 105, pkt. 1.1.

⁸⁴ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3., LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2 og Pedersen, Mads, "Forældre med handicap og tvangsadoption", U.2016B.99, s. 3-4

om hensynet til kontinuitet og stabilitet ikke kan varetages på andre måder end ved tvangsadoption. Her kan f.eks. peges på SEL § 68 a om videreført anbringelse, hvor der ikke længere er et anbringelsesgrundlag. Tvangsadoption er et alvorligt indgreb i retten til familieliv, og det kan derfor være svært at begrunde, at hensynet til kontinuitet og stabilitet ikke kan opfyldes ved f.eks. videreført anbringelse. Dog kan der argumenteres for, at barnet stadig vil opleve en vis usikkerhed i tilværelsen ved en videreført anbringelse, da sagen dermed stadig skal revurderes af kommunen, og at der dermed kan opstå tvivl ved barnet om, hvorvidt det alligevel skal hjemgives på et tidspunkt.⁸⁵

At hensynet til kontinuitet og stabilitet nu fremgår direkte af ordlyden af ADL § 9, stk. 3 medfører dermed, at der nu findes en udvidet hjemmel og adgang til at tvangsadoptere børn, selvom de har haft samvær med deres forældre igennem anbringelsen. Det centrale i forbindelse med anvendelsen af kriteriet er, at der skal foretages en afvejning mellem hensynet til barnet og hensynet til forældrene. Hvis det vurderes, at hensynet til barnet vejer tungest, vil der kunne ske tvangsadoption af barnet. Der er tale om et elastisk kriterie, hvor der ikke er mange retningslinjer at finde i forarbejderne, hvilket gør, at der bliver tale om en konkret vurdering i hver enkelt sag. Det kan desuden overvejes, om ikke hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst kan varetages ved mindre indgribende foranstaltninger såsom videreført anbringelse efter SEL § 68 a. Dog kan videreført anbringelse ikke sikre barnet på helt samme måde som adoption, da en videreført anbringelse stadig ligger i kommunens hænder ift. revurdering, hjemgivelse osv. Kun ved en reel adoption bliver barnet et fuldgældigt medlem af en familie og opnår den tryghed, som dette kan medføre.

Sammenfattende om ADL § 9, stk. 3 kan det siges, at det er en hjemmel, der kan anvendes på børn i alle aldersgrupper, hvis det kan sandsynliggøres, at de biologiske forældre ikke kan opnå en tilstrækkelig forældreevne i løbet af barnets opvækst. Dette vurderes i en forældrekompetenceundersøgelse, og selvom der ikke findes en udtømmende liste over forhold, der automatisk gør forældre uegnede til forælderrollen, så findes der i forarbejderne stadig en række eksempler på forhold, der skal lægges særligt vægt på. Desuden skal det altid vurderes, om tvangsanbringelseskriterierne efter SEL § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 er opfyldt på tidspunktet for tvangsadoptionen, og om adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være bedst for barnet. I 2009-lovgivningen var det en bestemmelse, som kun kunne anvendes på børn under 1 år, hvis en varig

---

⁸⁵ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 4

manglende forældreevne kunne godtgøres. Desuden var det et kriterie, at de biologiske forældre ikke kunne have meningsfuldt samvær med barnet. Det er dermed tydeligt, at denne bestemmelse er blevet forsøgt lempet i forbindelse med ændringerne i 2015, især ved fjernelsen af aldersgrænserne og lempelsen af beviskravet fra »godtgjort« til »sandsynliggjort«. I den udvalgte retspraksis i analysen ses der dog ikke den store ændring ift. beviskravet, hvor lempelsen skulle bestå i, at der ikke længere er de samme krav til at forudse fremtiden for de biologiske forældre i prognosevurderingen.

Der er tale om en bestemmelse, som udover at indeholde en række materielle betingelser også i høj grad er baseret på en konkret vurdering af situationen og en afvejning af hensynet til forældrene og hensynet til barnets bedste.

4.3 Adoptionslovens § 9, stk. 4

ADL § 9, stk. 4 blev indført som en ny mulighed for tvangsadoption, da lovgivningen blev ændret i 2015. Tanken bag denne nye bestemmelse er at give mulighed for, at børn, der er anbragt i en plejefamilie, kan tvangsadopteres til denne plejefamilie, såfremt tilknytningen er blevet så stærk, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning ift. hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.⁸⁶

I modsætningen til de øvrige to bestemmelser i ADL § 9 er den afgørende faktor i disse sager tilknytningen mellem barnet og plejefamilie og dermed ikke forældrenes forhold. Dog nævnes det i forarbejderne, at barnets forhold til forældrene mht. kontakt og samvær under anbringelsen skal tillægges betydning ved vurderingen af barnets tilknytning til plejefamilien. Indførslen af den direkte hjemmel til plejebarnsadoptioner skyldes, at dette har været den praktiske hovedregel i årevis, idet der findes mange sager, hvor børn har været anbragt hos plejefamilier i en længere årrække, hvorefter der er sket tvangsadoption til plejeforældrene.⁸⁷ Denne tendens blev allerede set i 1970'erne, hvor der bl.a. i dommen U1978.709V blev lagt vægt på de samme faktorer som i dag. I dommen blev der givet tilladelse til tvangsadoption af et barn, som havde boet i en plejefamilie i mange år og kun havde haft ringe kontakt med moderen. Af hensyn til barnets tarv fandt retten, at barnet kunne tvangsadopteres til plejeforældrene, der ligesom barnet ønskede, at der skulle ske adoption.

---

⁸⁶ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

⁸⁷ F.eks. i dommene: TFA2013.505 og TFA2014.157

Kravet om, at barnet skal have været anbragt i en plejefamilie, omfatter børn, der er anbragt i en af de tre typer plejefamilier: almindelige plejefamilier, netværksplejefamilier eller kommunale plejefamilier, jf. SEL § 66, stk. 1, nr. 1-3. En stor del af de anbragte børn vil have en potentiel mulighed for at blive adopteret af deres plejefamilie, såfremt de øvrige kriterier er opfyldt, idet 62% af alle anbragte børn er anbragt i en af disse typer plejefamilier.⁸⁸

De materielle kriterier i denne bestemmelse omfatter, ligesom i ADL § 9, stk. 3, at betingelserne for tvangsanbringelse efter SEL § 58, stk. 1 er opfyldt. Dette kriterie vil ikke blive gennemgået yderligere her, da det er behandlet i afsnittet om § 9, stk. 3. Dog skal det nævnes, at der i dette tilfælde er åbnet for, at betingelsen kan være opfyldt, selvom tvangsanbringelsen sker som følge af barnets forhold, jf. SEL § 58, stk. 1, nr. 3 og 4. Dette drejer sig ofte om børn med misbrugsproblemer, udtalte indlærings- og skoleproblemer, kriminel adfærd eller andre adfærds- og følelsesmæssige problemer.⁸⁹

Det er desuden bemærkelsesværdigt, at det i denne bestemmelse ikke er et kriterie, at barnets biologiske forældre skal være varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Dermed må det anses for endnu vigtigere, at der stilles strenge krav til vurderingen af selve tilknytningen mellem barnet og plejeforældrene.⁹⁰ I den tidligere § 9, stk. 4 var det en betingelse, at barnet havde været anbragt i mindst 3 år, før tvangsadoption kunne overvejes. Denne betingelse er nu ophævet, men dette forventes ikke at få den store betydning, da tvangsadoption efter det nye stk. 4 ligeledes kræver en længerevarende relation mellem barnet og plejefamilien.⁹¹

ADL § 9, stk. 4 har desuden visse ligheder med SEL § 68 a om videreført anbringelse, idet de begge har tilknytning som det vigtigste kriterie. Videreført anbringelse vil blive behandlet nærmere nedenfor i gennemgangen af de materielle kriterier.

4.3.1 Tilknytningen mellem barn og plejeforældre

Det afgørende kriterie for anvendelsen af ADL § 9, stk. 4 er, at barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skade for barnet at bryde denne, især under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine biologiske forældre.

---

⁸⁸ Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik 2015, pkt. 3.3

⁸⁹ LFF nr. 229 1996-97, bem. til § 40

⁹⁰ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 4

⁹¹ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

Dette kriterie understreger således hensynet til barnets bedste i situationer, hvor plejeforældrene reelt har overtaget forældrenes plads og rolle over for barnet, og hvor barnets særlige forhold og behov gør, at det ikke vil være muligt at bryde denne tilknytning uden at skade barnet. Der skal dermed foreligge nogle særlige omstændigheder, som gør det nødvendigt at tilsidesætte hensynet til forældrene i afvejningen af, hvad der er til barnets bedste. For at kunne godkende en tvangsadoption med henvisning til denne særlige tilknytning, skal barnet som hovedregel have boet hos den pågældende plejefamilie i længere tid. Det fremgår af forarbejderne, at bestemmelsen ikke kan anvendes efter kun få års anbringelse i plejefamilien, og dette udelukker dermed, at der kan ske tvangsadoption efter stk. 4 ved helt små børn, der er blevet anbragt i plejefamilien lige efter fødslen. Ved disse helt små børn må der i stedet overvejes tvangsadoption efter enten stk. 3 eller hovedhjemlen i stk. 2.⁹²

I forbindelse med kravet om, at barnet skal have været anbragt hos plejefamilien i en længere årrække, skal det dog nævnes, at der undtagelsesvist kan ske adoption efter kortere tid, hvis f.eks. barnet selv udtrykker et klart ønske om adoption til plejefamilien. Dette kræver dog, at barnet har en sådan alder og modenhed, at barnets holdning kan tillægges så stor betydning.⁹³

I ovenstående blev der udelukkende fokuseret på forholdet mellem barn og plejeforældre, men det er også vigtigt at se på barnets forhold til de biologiske forældre under anbringelsen ved plejefamilien. I afvejningen af hensynet til barnet og hensynet til forældrene skal der således også indgå en vurdering af barnets relation til de biologiske forældre. I denne vurdering er det relevant at se på, om kommunen har arbejdet på at udvikle forholdet mellem barnet og de biologiske forældre gennem f.eks. samvær, og om der er blevet arbejdet på en eventuel hjemgivelse af barnet. Desuden skal det indgå i vurderingen af barnets tilknytning til hhv. plejeforældrene og de biologiske forældre, om plejeforældrene har haft en beskyttende adfærd over for barnet i forhold til forældrene, hvilket kan have medført en særlig, men ikke naturlig opstået tilknytning mellem dem og barnet.⁹⁴ Ifølge forarbejderne er barnets samvær eller anden kontakt til de biologiske forældre ikke til hinder for en tvangsadoption efter stk. 4, såfremt barnet er væsentligt tættere knyttet til sin plejefamilie. Hvis der derimod kan konstateres et nært og stabilt forhold mellem barnet og de biologiske forældre, er

---

⁹² LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

⁹³ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

⁹⁴ LFF nr. 121, bem. til § 1, til nr. 2

dette til hinder for tvangsadoption. Det understreges ligeledes i forarbejderne, at forholdet mellem barnet og de biologiske forældre kan udvikle sig helt frem statsforvaltningens afgørelse i sagen, og at det dermed er afgørende, at der foreligger en konkret og aktuel vurdering af relationen. Barnets holdning til adoption vægtes i disse sager meget højt, og tvangsadoption med henvisning til tilknytningen kan som udgangspunkt ikke komme på tale, hvis barnet ikke ønsker det.⁹⁵

Ifølge forarbejderne har det været vigtigt for lovgiver at sikre, at denne nye bestemmelse om tilknytning til plejefamilien ikke skaber en særlig nem adgang til tvangsadoption i samspil med hhv. SEL § 68 c om kommunens forpligtelse til så vidt muligt at anbringe barnet hos en plejefamilie med ønske om adoption og SEL § 68 d om pligten til at overveje adoption frem for anbringelse i en længere årrække. For at sikre dette er det et krav, at barnet som alt overvejende hovedregel skal have boet hos plejefamilien i flere år, før der kan ske tvangsadoption med henvisning til tilknytningen. Dog kan det ikke udelukkes, at den fornødne tilknytning kan opstå hurtigere ved ældre børn. Som nævnt i ovenstående er det ligeledes vigtigt, at der altid arbejdes på at hjemgive barnet ved at give de biologiske forældre den fornødne støtte, også selvom det sandsynligvis ikke vil lykkes. De biologiske forældre skal også fortsat have mulighed for samvær med barnet under anbringelsen, såfremt dette er til barnets bedste.⁹⁶

Den nævnte bestemmelse SEL § 68 d, hvorefter kommunen allerede ved anbringelse af et barn skal overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet taler for, at barnet i stedet bliver adopteret, kan øge risikoen for, at kommunerne for hurtigt vurderer, at der er den fornødne tilknytning mellem barn og plejeforældre. Det er ikke svært at forestille sig, at en sagsbehandler kan finde det vanskeligt ved at forlade sin oprindelige antagelse om, at det er til gavn for barnet at blive bortadopteret, når dette allerede skal vurderes forud for anbringelsen. Alligevel skal sagsbehandlerne objektivt vurdere eventuelle fremskridt ved de biologiske forældre, som kan føre til, at der alligevel ikke kan ske tvangsadoption efter stk. 4.⁹⁷

ADL § 9, stk. 4 har været udsat for kritik af bl.a. Institut for Menneskerettigheder, som mener, at det bliver afgørende for forældre med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne, om det i vurderingen af deres relation til barnet indgår, om de har modtaget tilstrækkelig støtte til at opbygge deres evne

---

⁹⁵ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

⁹⁶ LFF nr. 121, pk. 3.1.3.

⁹⁷ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 4

til i et vist omfang at klare forældrerollen.⁹⁸ Derudover kan der peges på, at nogle forældre kan komme i en uheldig situation ift. denne bestemmelse, hvor samværet mellem barn og biologiske forældre tillægges stor betydning. F.eks. kan forældre med psykiske problemer, der pga. lidelsen ikke kan have meningsfuldt samvær med barnet, være nødsaget til at modsætte sig en anbringelse i plejefamilie, selvom det ville være det bedste for barnet, da en sådan anbringelse ellers kan ende i tvangsadoption pga. manglende samvær og flere års anbringelse. Hvis barnet alligevel bliver anbragt, vil forældrene blive nødt til at begære barnet hjemgivet for at undgå at leve op til kravet om flere års anbringelse efter ADL stk. 4, selvom dette hverken er det bedste for barnet eller forældrene.⁹⁹ Desuden har Dansk Socialrådgiverforening (DS) bl.a. påpeget, at der overlades en vanskelig vurdering til kommunerne, idet det afgørende i disse sager er, om en afbrydning af barnets tilknytning til plejefamilien vil være direkte skadelig for barnet. Derudover kritiseres fjernelsen af det hidtidige krav om 3 års forudgående anbringelse, idet der nu er mulighed for at tvangsadoptere anbragte børn efter kort tid, hvilket kan gøre det svært at vurdere de langsigtede forhold. DS mener derfor, at det burde fremgå direkte af bestemmelsens ordlyd og ikke kun af forarbejderne, at barnet som minimum skal have boet ved plejefamilien i en længere periode inden tvangsadoption.¹⁰⁰

Det kan konkluderes, at der med 2015-lovgivningen er blevet indført en særskilt hjemmel til plejebarnsadoptioner, som tidligere har fungeret som den praktiske hovedregel, jf. bl.a. dommen U1978.709V. Det overordnede kriterie er dermed tilknytningen mellem barnet og plejeforældrene, som skal være så stærk, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning. Reelt skal plejeforældrene således have overtaget forældrenes rolle over for barnet. Derudover skal der foretages en afvejning mellem hensynet til barnet og hensynet til de biologiske forældre. Barnets relation til forældrene indgår afgørende i vurderingen, idet en nær og stabil kontakt mellem disse to parter gør, at der ikke kan ske tvangsadoption efter denne bestemmelse. Desuden er det som hovedregel et krav, at barnet har boet ved plejefamilien i længere tid og ikke kun få år. Det kan dog ikke udelukkes, at der kan ske adoption efter kortere tid, hvis barnet selv giver et udtrykkeligt ønske om at blive adopteret af plejeforældrene efter kortere tid. Bestemmelsen kan give visse problemer,

---

⁹⁸ Høring over udkast til forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service og forskellige andre love (Iempelse af betingelserne for adoption uden samtykke), j.nr. 540.10/31330/MVL/MAF

⁹⁹ Adolphsen, Caroline, "Tvangsadoption af anbragte børn", U.2015B.450, s. 4

¹⁰⁰ Høringssvar: Lovforslag om adoption uden samtykke, Dansk Socialrådgiverforening, 12/11/2014, www.socialraadgiverne.dk/hoeringssvar/lovforslag-adoption-uden-samtykke/

idet den i samspil med SEL §§ 68 c og 68 d kan gøre det uhensigtsmæssigt nemt at tvangsadoptere børn, idet sagsbehandlerne kan være forudindtagede ift. overvejelserne om tvangsadoption. Det understreges i forarbejderne, at der helt frem til statsforvaltningens afgørelse skal arbejdes på forældrenes evne til at have meningsfuldt samvær med barnet, hvilket kan udelukke tvangsadoption efter stk. 4. Et andet problem med bestemmelsen er, at biologiske forældre med enten psykiske eller fysiske problemer kan komme i en situation, hvor de bliver nødt til at modsætte sig anbringelse hos en plejefamilie, selvom det ville være det bedste for barnet, da de ellers kan risikere, at barnet bliver tvangsadopteret med henvisning til manglende samvær og lang tids anbringelse hos plejefamilien.

Der er dermed tale om en bestemmelse, som åbner for en ny og lettere adgang til at tvangsadoptere børn til plejefamilier for dermed at sikre barnet stabilitet og kontinuitet i opvæksten. Denne bestemmelse kan virke meget indgribende over for de biologiske forældre, idet der end ikke stilles krav om, at det skal sandsynliggøres, at de varigt er uden forældreevne som i stk. 3.

4.3.2 Vurderingen af tilknytningskravet i praksis

Det er interessant at se på, hvordan vurderingen af tilknytningskravet skal foretages i praksis, da der i kommunerne har været tvivl om, hvordan en sådan tilknytning skal dokumenteres og hvilke undersøgelser, det kræver.¹⁰¹ Dette er blevet belyst yderligere i den nye principafgørelse 93-17, hvor to sager vedrørende tvangsadoption efter ADL § 9, stk. 4 er blevet behandlet. I begge disse sager er der blevet givet samtykke til adoptionen.

4.3.2.1 Principafgørelse 93-17, sag nr. 3

Sagen drejede sig om et barn på 13 år, som havde været anbragt hos en plejefamilie siden 4-årsalderen. Siden anbringelsen havde der ikke været kontakt mellem barnet og de biologiske forældre, og de biologiske forældre havde ikke forsøgt at tage initiativ til kontakt. Der var af en psykolog blevet lavet en tilknytningsundersøgelse, som viste, at barnet var stærkt tilknyttet og forankret i sin plejefamilie. Desuden blev det nævnt, at barnet opfattede plejeforældrene som sine rigtige forældre. Barnets relation til plejeforældrene blev beskrevet som tryghedsskabende, naturlig og selvfølgelig. Relationen til plejeforældrene var sket på en sund og udviklende måde, som kunne understøtte og

---

¹⁰¹ Hansen, Lene Lykkeaa, "Artikel: Kravene til adoption uden samtykke", Nyt fra Ankestyrelsen nr. 1, 2018, <https://ast.dk/born-familie/adoption/adoption-uden-samtykke/artikel-kravene-til-adoption-uden-samtykke> (senest besøgt d. 16/5-2018)

fremme barnets udvikling. Der blev også lagt vægt på, at barnet havde udviklet et stærkt følelsesmæssigt tilhørsforhold til hele plejefamiliens store familiære netværk. Barnet trivedes også i lokalmiljøet og var knyttet til sin skole, naboer, plejefamiliens venner, kammerater osv. Barnets udvikling blev beskrevet positivt, idet barnet var gået fra at være ængsteligt og sårbart til at være velfungerende følelsesmæssigt, socialt og fagligt med en sikker tilknytning.

Både barnet og plejeforældrene ønskede, at der skulle ske adoption. Den biologiske forælders forhold blev også belyst. Denne forælder havde vist tegn på alvorlige psykiske vanskeligheder med et paranoidt beredskab, som gjorde, at forælderen manglede realistisk sammenhæng i sine tanker og følelser. Desuden var der tale om tankeforstyrrelser og hallucinationer, forfølgelsestanker og udpræget ansvarsfralæggelse. Kommunen havde opgivet at få kontakt med forælderen i forbindelse med adoptionssagen.

De ovenstående oplysninger blev indsamlet gennem en børnefaglig undersøgelse, børnesamtale, statusudtalelse fra plejefamilie/tilsynskonsulent, status fra barnets skole og erklæring om tilknytning ved psykolog. Desuden forelå der en prognosevurdering af forælderen fra en psykolog. Plejeforældrenes forhold blev ligeledes belyst af en psykolog i forbindelse med erklæringen om tilknytning.

Tvangsadoptionen blev dermed godkendt med henvisning til, at barnets tilknytning til plejefamilien havde antaget en sådan karakter, at det ville være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og barnets relation til sine forældre. Mht. tilknytningen blev denne primært vurderet ud fra en psykologs vurdering af både barnet, plejeforældrene og disses forhold til hinanden. Det måtte derigennem konstateres, at der var opstået en stærk tilknytning mellem barnet og plejeforældrene, og at denne tilknytning var opstået naturligt igennem den lange anbringelsesperiode. Der blev lagt vægt på, at barnet så plejeforældrene som sine rigtige forældre, og at barnet var blevet en naturlig del af familien og dennes omgangskreds. Desuden havde barnet gennemgået en særdeles positiv udvikling fra at være ængsteligt og sårbart til at være velfungerende. Barnets manglende kontakt til de biologiske forældre var også en vigtig faktor, især fordi forældrene ikke selv aktivt havde forsøgt at bevare kontakten til barnet igennem så mange år. Dermed blev det vurderet, at det ville være skadeligt for barnet at blive hevet ud af disse trygge rammer, og dermed blev der givet samtykke til adoptionen.

4.3.2.2 Principafgørelse 93-17, sag nr. 5 og 6

Disse to sager fra principafgørelsen 93-17 afviger fra ovenstående sag nr. 3, idet begge disse sager blev hjemvist til kommunen, idet de ikke var tilstrækkeligt belyst. Begge sager vedrørte ligeledes tvangsadoption efter ADL § 9, stk. 4, hvor det overordnede kriterie som bekendt er tilknytningen mellem barnet og plejeforældrene.

I sag nr. 5 var problemet, at der ikke forelå en børnefaglig undersøgelse, hvilket er et krav efter SEL § 68 e, stk. 2. Desuden var plejefamiliens forhold heller ikke tilstrækkeligt belyst. Sagen blev derfor hjemvist med henblik på, at kommunen skulle få udarbejdet en børnefaglig undersøgelse, som kunne belyse sagen yderligere. Dette gjaldt f.eks. beskrivelse af tilknytningen, samspil og plejefamiliens egnethed til at være adoptivfamilie for barnet. Desuden skulle det tydeligt fremgå, om begge plejeforældre ønskede at adoptere barnet, da der var opstået tvivl om dette.

I sag nr. 6 var hjemvisningsårsagen, at der ikke forelå et tillæg til den psykologiske undersøgelse, som skulle være med at beskrive tilknytningen til netværket, såvel plejefamiliens som den biologiske families netværk. Ligeledes skulle det af dette tillæg fremgå, hvordan den fremtidige tilknytning så ud. Derudover manglede der information om den biologiske fars forhold og barnets tilknytning til ham. Der blev også peget på, at det ikke fremgik tydeligt nok af den psykologiske undersøgelse, om barnets tilknytning til plejefamilien havde antaget en sådan karakter, at det ville være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og relationen til forældre. Afslutningsvis blev det understreget, at tilknytningsbeskrivelsen skulle fremgå tydeligere af den psykologiske undersøgelse ved tvangsadoption end ved videreført anbringelse, jf. SEL § 68 a.

Ud fra ovenstående to sager kan det altså konkluderes, at der i praksis kræves en uddybende psykologiske undersøgelse, hvori der er et tillæg som specifikt beskriver barnets tilknytning til både plejefamiliens netværk og den biologiske families netværk. Desuden skal den fremtidige tilknytning også vurderes. Disse undersøgelser foretages af en psykolog, hvilket også fremgik af principafgørelsens sag nr. 3. Der er også et overordnet krav om, at der skal foreligge en børnefaglig undersøgelse, som udover tilknytningen også skal beskæftige sig med samspillet mellem barnet og plejefamilie, om begge plejeforældre er interesserede i at adoptere barnet, samt om plejefamilien overhovedet er den bedst egnede til at adoptere det pågældende barn.

Ikke mindst er det væsentligt at se på, om det vil være skadeligt for barnet at bryde tilknytningen til plejeforældrene af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst. Der stilles strengere krav til selve tilknytningsbeskrivelsen ved sager om tvangsadoption end ved videreført anbringelse, hvilket stemmer godt overens med, at en videreført anbringelse ikke er helt så indgribende som tvangsadoption.

For at opsummere er ADL § 9, stk. 4 en nyindført bestemmelse fra 2015, som giver direkte hjemmel til plejebarnsadoptioner. Selvom bestemmelsen fremstår ny, er dette dog ikke helt tilfældet, idet den bygger på den praktiske hovedregel, som har været fulgt helt siden 1970'erne, hvor der allerede skete tvangsadoption til plejeforældre efter flere års anbringelse med henvisning til tilknytningen mellem barnet og plejeforældrene. Ligesom i ADL § 9, stk. 3 skal der også i denne bestemmelse opfyldes en række materielle bestemmelser, idet barnet som hovedregel skal have boet i plejefamilien i flere år, og der skal også i dette tilfælde kunne være sket tvanganbringelse efter SEL § 58, stk. 1, nr. 1-4. Afgørelser efter denne bestemmelse beror dog også i høj grad på en konkret og skøns-mæssig vurdering af situationen, idet det skal vurderes, om barnets tilknytning til plejefamilien er af en sådan karakter, at det vil være direkte skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning. I vurdering skal ligeledes indgå hensynet til kontinuitet og stabilitet i opvæksten og ikke mindst barnets relation til de biologiske forældre.

4.3.3 Servicelovens § 68 a om videreført anbringelse

Pga. SEL § 68 a's tydelige sammenhæng med ADL § 9, stk. 4 vil denne bestemmelse blive gennemgået i det følgende for at nuancere forskelle og ligheder mellem disse to bestemmelser. SEL § 68 a om videreført anbringelse blev indført i lovgivningen i 2009, hvor lovforslaget LFF nr. 116 blev fremsat med henblik på at skabe kontinuitet og stabilitet i anbragte børns opvækst. Dette lovforslag var bl.a. baseret på de anbefalinger, som indgik i betænkning nr. 1463 om retssikkerhed i anbringelses-sager, som Socialministeriets Udvalg om anbragte børns og forældres retssikkerhed (Retssikkerhedsudvalget) afgav i 2005. Derudover prøvede lovforslaget at imødekomme den forskningsmæssige viden, der var kommet på området.¹⁰²

Forskning fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærds undersøgelse "Anbragte børns udvikling og vilkår" (08:23) fra 2008 viste, at manglende stabilitet og mange genanbringelser kan

---

¹⁰² LFF nr. 116, pkt. 2, 3, 3.1 og 3.2

foringe anbragte børns muligheder for at etablere en stærk tilknytning til deres nærmeste omsorgspersoner. Desuden kan det forringe deres evner til og muligheder for at indgå i sociale sammenhænge på sigt. Desuden har stabilitet i opvæksten stor betydning for børns muligheder for at klare sig i uddannelsessystemet. Samtidig viste forskningen, at mange anbragte børn rent faktisk oplever ustabilitet i deres anbringelser, idet hvert 10. anbragte barn har været anbragt på mindst tre forskellige steder, inden de fylder 11 år. Grunden til dette er bl.a., at børn bliver hjemgivet til forældrene uden tilstrækkelig forberedelse, uden hensyntagen til barnets tilknytning til anbringelsesstedet, og uden at der er sikkerhed for, at forældrene på længere sigt er i stand til at tage vare på barnet. Samme forskning viste desuden, at 46 % af alle hjemgivelser af børn under 11 år efterfølges af en genanbringelse.¹⁰³

Af hensyn til ovenstående overvejelser blev SEL § 68 a indført med henblik på at give kommunerne mulighed for at videreføre anbringelser, hvor dette bliver vurderet nødvendigt. Disse videreførte anbringelser følger ikke de almindelige regler om genbehandling, jf. SEL § 62, og giver derfor børnene mere ro i anbringelsen. Kommunen har dog pligt til at genvurdere sagen, såfremt de biologiske forældre anmoder om hjemgivelse, og der er sket væsentlige ændringer af forholdene hos anbringelsesstedet eller barnet. Væsentlige ændringer kan ifølge forarbejderne være, at barnet ikke længere føler et tilhørsforhold til anbringelsesstedet og langsomt har opnået en stærkere tilknytning til de biologiske forældre. Der kan også være sket væsentlige ændringer på anbringelsesstedet, f.eks. hvis den primære omsorgsperson i plejefamilien forlader familien pga. skilsmisse eller død.¹⁰⁴

Muligheden for videreført anbringelse kan ses som en væsentlig undtagelse til SEL § 68, hvorefter en foranstaltning ophører, når »formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år«. ¹⁰⁵ Selve afgørelsen træffes af børn og unge-udvalget og kan træffes, selvom der ikke længere er et anbringelsesgrundlag efter § 52 eller § 58, hvis barnet eller den unge er blevet særligt knyttet til anbringelsesstedet. Formålet er at tilgodese hensynet til barnets behov for en stabil og tryk opvækst ved at vægte barnets mangeårige tilknytning til anbringelsesstedet højere end forældrenes ønske om at få barnet hjemgivet.¹⁰⁶

---

¹⁰³ LFF nr. 116, pkt. 3.2

¹⁰⁴ LFF nr. 116, bem. til § 1, til nr. 16

¹⁰⁵ Dog mulighed for efterværn, jf. SEL §§ 76 og 76 a

¹⁰⁶ LFF nr. 116, pkt. 4

Følgende overordnede kriterier skal være opfyldt for, at der kan ske videreført anbringelse, jf. SEL § 68 a:

- Barnet skal have været anbragt frivilligt eller tvangsmæssigt i mindst 3 år
- Barnet skal have opnået en stærk tilknytning til anbringelsesstedet
- Det må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste at blive på anbringelsesstedet på både kort og lang sigt

Desuden skal børn over 15 år have samtykket til den videreførte anbringelse, jf. § 68 a, stk. 2. Begrundelsen for denne vetoret er, at det ikke tjener noget formål at fastholde disse ældre børn i en anbringelse, som de ikke selv ønsker, selvom en børnesagkyndig har vurderet, at barnets tilknytning til anbringelsesstedet er større end til forældrene.¹⁰⁷ Det følger desuden af forarbejderne, at bestemmelsen både kan anvendes på børn i plejefamilier og børn på døgninstitutioner eller opholdssteder. Et barn kan dermed godt have en tilstrækkeligt stærk tilknytning til en institution eller et opholdssted, dels i form af tilknytning til pædagoger og andet personale, dels i forhold til selve stedet og omgivelserne. Det væsentligste er, at barnet oplever anbringelsesstedet som sit hjem og føler et stærkt tilhørsforhold til stedet og de pågældende omsorgspersoner.¹⁰⁸

Selvom der er tydelige ligheder mellem SEL § 68 a og ADL § 9, stk. 4 mht. tilknytningskravet, er der også flere væsentlige forskelle på de to bestemmelser. Overordnet set er det trods alt mindre indgribende over for familielivet at træffe afgørelse om videreført anbringelse af barnet, idet denne bestemmelse følger de normale tilsynsregler mv. under anbringelsen, og at barnet selvfølgelig stadig retligt hører til den biologiske familie. Det kan dermed siges, at det er en implicit betingelse for afgørelse om tvangsadoption efter stk. 4, at det ikke er tilstrækkeligt at opretholde en anbringelse efter disse regler om videreført anbringelse.¹⁰⁹ Som nævnt skal kommunen under en videreført anbringelse fortsat føre tilsyn med barnet, revidere handleplanen og vurdere, om der er grundlag for at ændre indsatsen eller hjemgive barnet. Ligeledes gælder de almindelige regler for samvær og kontakt, og forældremyndighedsindehaveren skal fortsat have tilbudt en støtteperson.¹¹⁰ Mht. samvær skal det dog nævnes, at der også ved tvangsadoption kan være mulighed for samvær mellem

---

¹⁰⁷ LFF nr. 116, pkt. 5.3.2.

¹⁰⁸ LFF nr. 116, bem. til § 1, til nr. 19

¹⁰⁹ Schultz, Trine m.fl., *"Socialret – Børn og unge"*, s. 384

¹¹⁰ LFF nr. 116, bem. til § 1, til nr. 19

barnet og den biologiske slægt, jf. forældreansvarslovens § 20 a, selvom dette dog kun kan ske i helt særlige tilfælde. Muligheden for dette er en lille opblødning af tvangsadoptionens ellers voldsomme retsvirkninger sammenlignet med videreført anbringelse.

Mht. tilknytningskravet bliver det i forarbejderne til adoptionsloven nævnt, at der i adgangen til at gennemføre tvangsadoption efter stk. 4 er et skærpet krav ift. den opnåede tilknytning, idet det i disse sager skal være decideret skadeligt for barnet at miste tilknytningen. Kravet til videreført anbringelse på grund af tilknytning er derimod blot, at barnet har opnået en så stærk tilknytning, at det på kortere eller længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste at forblive på anbringelsesstedet.¹¹¹

En anden iøjnefaldende forskel på disse to bestemmelser er det faktum, at der i ADL § 9, stk. 4 ikke kun kræves en tilknytning mellem barnet og plejeforældrene, men også at der kunne være sket tvangsanbringelse efter SEL § 58. Denne betingelse gælder ikke efter SEL § 68 a om videreført anbringelse, hvor der ikke behøver at være et anbringelsesgrundlag, men derimod som hovedbetingelse kun en stærk tilknytning til anbringelsesstedet, jf. bestemmelsens ordlyd.

Opsummerende kan det konkluderes, at SEL § 68 a er en lidt mindre indgribende foranstaltning over for familielivet end tvangsadoption, idet barnet stadig retligt hører til den biologiske familie, og at der dermed stadig er en vis forbindelse mellem de biologiske forældre og barnet, f.eks. idet der kan fastsættes samvær mellem parterne osv. Dog kan der også i særlige tilfælde fastsættes samvær efter en tvangsadoption, jf. forældreansvarslovens § 20 a.

Formålet med bestemmelsen om videreført anbringelse bygger på de samme forhold, som har givet anledning til lempelserne af reglerne for tvangsadoption, nemlig at sikre anbragte børn en stabil og kontinuerlig opvækst hos de samme omsorgspersoner. Sammenholdt med tvangsadoption er videreført anbringelse den næstmest indgribende foranstaltning, der kan træffes afgørelse om inden for serviceloven, idet der er tale om en tidsubestemt anbringelse, som ikke følger de almindelige regler om genbehandling. Disse sager skal kun genvurderes, hvis der sker væsentlige ændringer af anbringelsesstedets forhold eller ved barnet. Børn, som har været anbragt i mindst 3 år og har opnået en stærk tilknytning til sit anbringelsessted, kan dermed forblive på det samme sted i en videreført anbringelse, såfremt det må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste. Netop

---

¹¹¹ LFF nr. 121, pkt. 3.1.3.

tilknytningskravet er det, der gør denne bestemmelse interessant sammenholdt med tvangsadoption efter stk. 4, hvor der ligeledes er et krav om tilknytning mellem barnet og plejeforældrene. I tvangsadoptionssagerne er dette krav dog forstærket, idet det kræves, at det skal være decideret skadeligt for barnet at bryde den særlige tilknytning. Desuden skal kommunerne i forbindelse med afgørelse om tvangsadoption undersøge, hvorvidt betingelser for tvangsanbringelse efter SEL § 58 er opfyldt. Dette er ikke et krav efter § 68 a, hvor der ikke behøver at være et anbringelsesgrundlag. Der er altså visse ligheder, men også forskelle mellem SEL § 68 a og ADL § 9, stk. 4. Overordnet set kan det siges, at der som udgangspunkt ikke kan træffes afgørelse om tvangsadoption efter stk. 4, hvis det er tilstrækkeligt at opretholde en anbringelse efter reglerne om videreført anbringelse.

5 Konklusion

I dette speciale har fokus været at analysere de materielle kriterier for tvangsadoption i den danske lovgivning og samtidig analysere retsudviklingen fra 2009-2015. Retsudviklingen i dette tidsrum er interessant, da der i disse år er sket store ændringer, idet det er et politisk ønske at tvangsadoptere flere anbragte børn fremover. Den væsentligste årsag til lempelserne er, at undersøgelser har vist, at adopterede børn klarer sig bedre end anbragte børn. Derudover var de tidligere regler svære at anvende i praksis, hvilket resulterede i få tvangsadoptioner. Formålet med den nuværende lovgivning er at tvangsadoptere børn, som ellers skulle være anbragt uden for hjemmet i årevis, så de dermed i stedet bliver tilbudt en stabil og kontinuerlig opvækst med varige omsorgspersoner.

I analysen af retsudviklingen fandtes det relevant kort at behandle den oprindelige hjemmel til tvangsadoption fra 1972. Dengang kunne der ske tvangsadoption, hvis hensynet til barnets tarv afgørende tilsagde det, jf. ADL § 9, stk. 2. Formuleringen førte til, at praksis udviklede sig restriktivt, og kun få børn blev tvangsadopteret. Pga. de få tvangsadoptioner blev lovgivningen lempet i 2009, hvor ADL § 9, stk. 2-4 blev indført. Fremover kunne der efter det nye stk. 2 ske tvangsadoption, hvis væsentlige hensyn til barnets bedste tilsagde det. Desuden fik stk. 2 funktion som opsamlingsbestemmelse, hvis der opstod situationer, som ikke kunne henføres under enten stk. 3 eller 4. Efter stk. 3 og 4 kunne der ske tvangsadoption af hhv. børn under 1 år og børn, der havde været anbragt i mindst 3 år, hvis det kunne godtgøres, at forældrene var varigt uden forældreevne. Desuden gjaldt det for stk. 3, at forældrene ikke måtte være i stand til at spille en positiv rolle for barnet samværs-mæssigt.

I 2015 blev der indført yderligere lempelser, idet stk. 3 og 4 blev samlet i det nye stk. 3, hvorefter den manglende forældreevne kun skulle sandsynliggøres. Desuden blev aldersgrænserne ophævet sammen med betingelsen i stk. 4 om, at de biologiske forældre ikke måtte kunne spille en positiv rolle samværs-mæssigt. Det nye stk. 4 gav hjemmel til plejebarns-adoptioner, hvor børn kan tvangs-adopteres til deres plejeforældre, hvis der er opstået en bestemt tilknytning mellem barnet og plejeforældrene. Dermed har 2015-lovgivningen lempet reglerne med det klare formål, at der skal tvangsadopteres flere børn fremover.

Selvom undersøgelser har vist en gavnlig effekt af tvangsadoption, er der stadig tale om et alvorligt indgreb i familielivet, som medfører definitive retsvirkninger. Der findes dog en lille undtagelse til disse retsvirkninger, idet forældreansvarslovens § 20 a giver mulighed for at fastsætte samvær med den biologiske slægt i helt særlige tilfælde, hvor dette må antages at være til barnets bedste. Tvangs-adoption er dermed et indgreb, der kræver en sikker lovhjemmel, jf. legalitetsprincippet, og kan give anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser. På dette område er der gjort meget for at sikre parterne bedst muligt, idet der er tale om en omfattende sagsbehandling ved flere myndigheder og med flere særlige retssikkerhedsgarantier. Barnet er desuden sikret visse rettigheder i medfør af børnekonventionen, hvor bl.a. retten til at udtale sig kan nævnes. Desuden skal disse afgørelser træffes ud fra de vigtige forvaltningsretlige principper om proportionalitet og egnethed. Der skal dermed altid foretages en afvejning af hensynet til både de biologiske forældre og barnet, og det skal overvejes, om det er nødvendigt at tvangsadoptere barnet, eller om det er tilstrækkeligt med en anden foranstaltning.

Retten til familieliv er beskyttet af EMRK's artikel 8, hvorefter tvangsadoption er legitim, hvis det sker for at tjene barnets bedste og er nødvendigt i et demokratisk samfund, jf. EMRK's artikel 8, stk. 2. I EMD's praksis understreges det dog, at der skal være tale om helt særlige omstændigheder og tvingende hensyn til barnets bedste. Fokus skal altid være på at træffe den afgørelse, der er bedst egnet til at sikre barnet en tryk og stabil opvækst. EMD's praksis viser desuden, at der i anbringel-sessager som udgangspunkt altid skal arbejdes på hjemgivelse til de biologiske forældre ved at forsøge at bevare kontakten mellem barnet og forældrene, også selvom barnet er anbragt med henblik på adoption. EMD ser dermed tvangsadoption som en meget indgribende foranstaltning, som kun skal anvendes i helt særlige tilfælde.

Analysen af de materielle kriterier viste, at ADL § 9, stk. 2 fungerer som hovedhjemmel og derudover opsamlingsbestemmelse for tilfælde, der ikke hører under stk. 3 eller 4. Funktionen som selvstændigt hjemmelsgrundlag er blevet kritiseret, idet bestemmelsen ikke angiver nogen materielle kriterier for, hvornår der kan ske tvangsadoption i medfør af denne alene. Dog fremgår det tydeligt af forarbejderne, at bestemmelsen kan anvendes som opsamlingsbestemmelse i tilfælde, hvor barnet f.eks. ikke har opholdt sig i en plejefamilie så længe, at der er opnået den tilknytning, som kræves efter stk. 4. Desuden kan bestemmelsen anvendes på »glemte børn«, hvor forældrene besidder forældreevne, men ikke ønsker kontakt til barnet.

Stk. 2's anvendelsesområde virker bredt og skønsmæssigt baseret sammenlignet med stk. 2 fra 1972, hvor hensynet til barnets tarv »afgørende« skulle tilsige en adoption. Nu er det kun nødvendigt, at »væsentlige hensyn« til barnets bedste taler for det. Det kan derfor konkluderes, at denne bestemmelse ikke har ændret sig betydeligt fra 2009-2015, men nærmere fra 1972-2009. Et vigtigt kriterie har gennem årene været, at barnet skal have været anbragt i en længere årrække inden tvangsadoption. Dette er dog blevet fraveget i principafgørelsen 93-17's sag nr. 7, hvor et barn blev tvangsadopteret efter stk. 2 kort efter fødslen. Der er også et kriterie, at de biologiske forældre tydeligt ikke ønsker kontakt med barnet på trods af diverse opfordringer. Derudover er kontinuitet og stabilitet et overordnet hensyn i disse sager, hvilket både fremgår af retspraksis og forarbejder. Bestemmelsen omfatter dermed flere forskellige situationer, idet der ikke er konkrete, materielle kriterier at forholde sig til, hvilket kan være retssikkerhedsmæssigt problematisk pga. risiko for manglende ensretning og forudsigelighed i anvendelsen.

ADL § 9, stk. 3 blev ændret betydeligt i 2015, idet de tidligere stk. 3-4 blev samlet i denne ene bestemmelse. Aldersgrænserne er dermed blevet ophævet, da disse besværliggjorde tvangsadoption. Derudover blev kravet om, der skal kunne ske tvanganbringelse efter SEL § 58, indskrevet eksplicit i bestemmelsen, selvom dette allerede var et implicit krav i 2009-lovgivningen, jf. forarbejderne. Denne betingelse sikrer, at det bliver vurderet, om tvanganbringelse kunne være sket på det tidspunkt, hvor tvangsadoption overvejes, selvom det oprindeligt var en frivillig anbringelse. En anden vigtig lempelse i stk. 3 er, at beviskravets ændring fra »godtgjort« til »sandsynliggjort«, hvilket fremover skal gøre det nemmere at bevise den manglende forældreevne. Selve lempelsen ligger i prognosevurderingen, hvori der ikke længere er de samme krav til at forudse fremtiden for forældrene. Hvis der f.eks. ikke er klare holdepunkter for at antage, at en forælder med et massivt

misbrugsproblem nogensinde vil komme ud af misbruget, vil det således kunne sandsynliggøres, at den manglende forældreevne er varig. Hverken lov eller forarbejder uddyber det nye beviskrav »sandsynliggjort«, hvilket kan føre til en uønsket uforudsigelighed for parterne i disse sager. Dog ses der endnu ikke en ændring i retspraksis ud fra de analyserede domme.

I sager efter stk. 3 skal begge de biologiske forældre gennemgå en forældrekompetenceundersøgelse. Ifølge retspraksis og forarbejder er det ikke sket ændringer i selve vurderingen fra 2009-2015, idet det er de samme forhold, der bliver lagt vægt på. Der findes ikke en udtømmende liste over forhold, der altid gør forældrene uegnede til forældrerollen. I forarbejderne er der dog nævnt en række eksempler, f.eks. svære, kroniske psykiske lidelser, svære personlighedsforstyrrelser, langvarigt misbrug, mental retardering. Desuden er det vigtigt at inddrage forældrenes evne til at tage vare på eventuelle ældre søskende.

Barnets egne forhold skal ligeledes belyses, og der skal afholdes en børnesamtale afhængig af barnets alder, modenhed og sagens omstændigheder. Desuden skal børn over 12 år som udgangspunkt samtykke til adoptionen. Derudover skal det vurderes, om barnet overhovedet er egnet til adoption og hvilken slags adoptivfamilie, der er bedst egnet til at håndtere barnets eventuelle udfordringer.

Retspraksis vedr. stk. 3 viser, at der bliver lagt stor vægt på de biologiske forældres eventuelle diagnoser, og hvordan de generelt forvalter deres liv. Derudover er det væsentligt at kigge på forældrenes hidtidige eller manglende samvær med barnet, når forældreevnen vurderes. Ved negativt eller manglende samvær vil der ofte blive statueret manglende forældreevne, f.eks. i principafgørelse 93-17's sag nr. 2, hvor overvågningskonsulenten blev nødt til at gribe ind over for forældrene under samværet. Forhold fra før barnets fødsel kan også inddrages, hvilket også ses i sag nr. 2, hvor forældrene ikke magtede at passe en babysimulator. Af retspraksis fremgår således, at hver forælder individuelt skal vurderes af forskellige fagfolk og observeres i forbindelse med eventuelt samvær med barnet.

Hensynet til kontinuitet og stabilitet blev i 2015 skrevet direkte ind i både stk. 3 og 4. Dette kriterie medfører, at der nu findes en udvidet hjemmel og adgang til at tvangsadoptere børn, selvom de har haft samvær med deres forældre igennem anbringelsen. Vurdering af dette består i, at der i hver sag skal foretages en afvejning mellem hensynet til barnet og hensynet til forældrene. Hvis hensynet til barnet vejer tungest, er dette kriterie som hovedregel opfyldt.

ADL § 9, stk. 4 er en ny bestemmelse, som tidligere fungerede som den praktiske hovedregel. Der kan nu ske tvangsadoption til et anbragt barns plejeforældre, såfremt barnet har opnået en så stærk tilknytning til dem, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre. Det afgørende kriterie er således tilknytningen mellem barnet og plejefamilien, og tvangsadoption efter denne bestemmelse kan dermed ske i tilfælde, hvor plejeforældrene reelt har overtaget forældrenes rolle over for barnet. Dog er det ikke uvæsentligt at se på barnets forhold til de biologiske forældre mht. kontakt og samvær under anbringelsen, da dette skal tillægges betydning i tilknytningsvurderingen. Desuden er udgangspunktet, at barnet skal have boet ved plejefamilien i længere tid, men det kan dog ikke udelukkes, at der kan ske adoption til plejeforældre efter kortere tid, hvis barnet selv giver et udtrykkeligt ønske herom.

Retspraksis vedr. stk. 4 viser, at der kræves adskillige undersøgelser af barnet og plejeforældrene for at kunne statuere, at der foreligger den fornødne tilknytning. Selve tilknytningsundersøgelsen foretages af en psykolog, som vurderer samspillet mellem barnet og plejefamilien. Der bliver lagt vægt på, om barnet ser plejeforældrene som sine rigtige forældre, og om barnet er blevet en naturlig del af familien og dennes omgangskreds. Desuden vurderes det, om barnet har gennemgået en positiv udvikling hos plejefamilien, og hvordan kontakten til de biologiske forældre har været. Det er også afgørende, at både barn og plejeforældre ønsker, at der skal ske adoption. Hvis tilknytning bliver vurderet tilstrækkeligt stærk, kan der dermed ske adoption efter stk. 4.

ADL § 9, stk. 4 har visse ligheder med selskabslovens § 68 a om videreført anbringelse, idet de begge har en betingelse om tilknytning mellem barnet og plejeforældrene. Det er en implicit betingelse for anvendelsen af § 9, stk. 4, at videreført anbringelse ikke er tilstrækkeligt for at tilgodese barnets udvikling. Dette skyldes, at det trods alt er mindre indgribende at træffe afgørelse om videreført anbringelse, idet de biologiske forældre dermed stadig har forældremyndigheden og en potentiel mulighed for at få barnet hjemgivet, hvis der sker væsentlige ændringer i anbringelsesstedets eller barnets forhold.

Ud fra ovenstående kan det konkluderes, at der er tale om et retsområde, som har gennemgået en række lempelser fra 2009-2015 med henblik på at tvangsadoptere flere børn fremover. Selve strukturen på ADL § 9 er dog ikke ændret, idet stk. 2 fortsat fungerer som hovedhjemmel og

opsamlingsbestemmelse. Stk. 2 er suppleret af stk. 3 og 4, som derimod er blevet ændret væsentligt siden 2009. Disse ændringer ligger i, at 2009-lovgivningens stk. 3 og 4 er blevet samlet til stk. 3, som giver hjemmel til at tvangsadoptere børn, hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt er uden forældreevne, samt at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være bedst for barnet. I 2015 blev der med stk. 4 indført en hjemmel til plejebarnsadoptioner, som tidligere var den praktiske hovedregel på området. I stk. 4 er det vigtige ikke forældrenes forhold, men derimod den særlige tilknytning, der kan opstå mellem barnet og plejeforældrene gennem anbringelsestiden. Hvis forholdet ikke falder ind under enten stk. 3 eller 4, kan det overvejes, om der er mulighed for at tvangsadoptere efter stk. 2.

Det kan konkluderes, at der er tale om en meget indgribende foranstaltning, som dog ikke er i strid med EMRK's artikel 8 om retten til familieliv, såfremt der er en sikker lovhjemmel, og indgrebet findes nødvendigt i et demokratisk samfund. Den danske retspraksis på området stemmer overens med EMD's praksis, idet der i høj grad arbejdes på at holde familierne samlet. Af dommene fremgår det, at der altid forsøges at holde kontakten mellem de biologiske forældre og barnet, selvom dette ikke altid viser sig muligt. Derfor kan det i særlige tilfælde blive nødvendigt at tvangsadoptere børn for at sikre dem stabilitet og kontinuitet i opvæksten.

6 Abstract

Adoption without consent is an intrusive option for the Danish authorities to choose in order to secure the child's best interests because the legal effects are so definitive. After an adoption, the child legally belongs to the adoptive parents and all ties to the biological family are gone, being custody, right of inheritance, contact rights etc. In consequence of this, it is a big intervention in the right to family life, which is a right secured by particularly Article 8 of The European Convention on Human Rights (ECHR). The right to family life is very important, but there can be made exceptions to this right, if it is in accordance with the law and necessary in a democratic society. Also, the child's best interest must be taken into consideration, and this is an important right protected by Article 3 of the UN Convention on the Rights of the Child. Therefore, adoption without consent can only be practiced after an individual balancing of the child's best interest and the parents' right to family life. A such intrusive option must always be proportionate, and it is always important that the authorities choose the most suitable intervention for the child and its family. This means that if it is

enough to secure the child's best interests that the child lives in a well-functioning foster family with meaningful contact to the biological parents, then adoption without consent is not an option.

In Danish law, the rules for adoption without consent are found in the Adoption Act § 9 (2-4) and the rules on case handling in Act of Social Services §§ 68 d-h. In this paper, the focus has been to analyze the material criteria in the Adoption Act § 9 (2-4) and the development of the law from 2009 to 2015. The reason for this scope is that there has been made a lot of relaxations on adoption without consent in this period because the Danish legislator has a clear aim of giving more placed children up for adoption in the future.

The analysis of the law made it clear that the general legal basis for adoption without consent is found in the Adoption Act 9 (2). This paragraph was not changed significantly in connection with the 2015-amendment. This paragraph determines that a child can be given up for adoption without the parents' consents under special circumstances if it is significantly in the child's best interest. This paragraph is often used for instances, where a child has lived in a foster family for a long time, and the biological parents seem to have forgotten all about the child. The paragraph can also be used for instances which do not fit in § 9 (3-4). For instance, it has been used on cases where the child has not lived with the foster parents long enough to meet the criteria in § 9 (4).

§ 9 (3) was changed in 2015 in order to make it easier to give placed children up for adoption. The first criterion is that there must be a legal basis for forcible removal of the child. If this criterion is fulfilled, then the authorities must make it probable that the biological parents will stay incapable of taking care of the child, and that adoption will be the best for the child considering the interest of uniformity and stability in the child's upbringing. The most important change made in this paragraph in 2015 is that authorities now only must make it probable that the parents will stay without parental ability. In the 2009-law, the authorities had to prove it. This burden of proof was changed because it was too difficult for the authorities to prove that the parental ability would not improve in the future.

In the 2015-law, § 9 (4) was introduced for the first time. This paragraph makes it possible for a placed child to be adopted by the foster parents based on the attachment between the child and the foster parents. It requires that the attachment is of such a nature that it will be detrimental to the child to break it, particularly considering the continuity and stability of the child's upbringing

and the child's relation to the biological parents. This means that the most important factor in these cases is not the biological parents' circumstances, but instead the bond between the child and the foster parents. In fact, this has been the practical main rule in Danish law since the 1970s, but the legislator decided to make it a clear legal basis in this amendment from 2015.

Finally, it can be concluded that the most important thing in these adoption cases is to make a balancing between the child's best interests and the parents' right to family life. This is a difficult balance which has caused trouble for the authorities in Denmark because the rules were quite strict before the amendment in 2015. The new relaxations will probably lead to more adoptions without consent in the future.

7 Litteraturliste

Lovbekendtgørelser:

LBK nr. 629 af 15/09/1986 (Adoptionsloven)

LBK nr. 905 af 28/09/2009 (Adoptionsloven)

LBK nr. 1821 af 23/12/2015 (Adoptionsloven)

LBK nr. 1417 af 01/12/2017 (Forældreansvarsloven)

LBK nr. 102 af 29/01/2018 (Serviceloven)

LBK nr. 188 af 08/03/2018 (Retssikkerhedsloven)

Lovforslag:

FT 1996-97 L 229 (Forslag til lov om social service)

FT 2008-09 L 105 (Adoption uden samtykke mv.)

FT 2008-09 L 116 (Kontinuitet i anbringelsen)

FT 2009-10 L 178 (Barnets reform)

FT 2014-15 L 121 (Adoption uden samtykke mv.)

Internationale konventioner:

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

FN's Konvention om barnets rettigheder

FN's Konvention om rettigheder for personer med handicaps

FN's Menneskerettighedserklæring

Vejledninger:

Vejledning nr. 9007 af 7. januar 2014

Vejledning nr. 11365 af 30. december 2015

Betænkninger:

Betænkning nr. 624/1971 om ændring af adoptionsloven

Betænkning nr. 1463/2005 om retssikkerhed i anbringelsessager

Høringssvar:

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service og forskellige andre love (lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke), j.nr. 540.10/31330/MVL/MAF

Høringssvar: Lovforslag om adoption uden samtykke, Dansk Socialrådgiverforening, 12/11/2014, www.socialraadgiverne.dk/hoeringssvar/lovforslag-adoption-uden-samtykke/ (senest besøgt d. 16/5-2018)

Undersøgelser:

Ankestyrelsens Anbringelsesstatistik 2015

Ankestyrelsens undersøgelse af Adoption uden samtykke, Ankestyrelsen, 2011

SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærds undersøgelse "Anbragte børns udvikling og vilkår" (08:23) fra 2008

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol:

Aune mod Norge, sag nr. 52502/07

Gnahoré mod Frankrig, sag nr. 40031/98

Görgülü mod Tyskland, sag nr. 74969/01

Johansen mod Norge, sag nr. 17383/90

K og T mod Finland, sag nr. 25702/94

Kutzner mod Tyskland, sag nr. 46544/99

Danske domme:

U1978.709V

TFA2013.505

TFA2013.570

TFA2013.803

TFA2014.157

Ankestyrelsens principafgørelser:

Principafgørelse 93-17 om adoption uden samtykke

Artikler

Adolphsen, Caroline, *"Tvangsadoption af anbragte børn"*, U.2015B.450

Pedersen, Mads, *"Forældre med handicap og tvangsadoption"*, U.2016B.99

Hansen, Lene Lykkeaa, *"Artikel: Kravene til adoption uden samtykke"*, Nyt fra Ankestyrelsen nr. 1, 2018, <https://ast.dk/born-familie/adoption/adoption-uden-samtykke/artikel-kravene-til-adoption-uden-samtykke> (senest besøgt d. 16/5 2018)

Bøger:

Evald, Jens, *"Retskilderne og den juridiske metode"*, 2. udgave, 2. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Munk-Hansen, Carsten m.fl., *"Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn"*, 1. udgave, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2012

Munk-Hansen, Carsten, *"Retsvidenskabsteori"*, 1. udgave, 1. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2014

Rytter, Jens Elo, *"Individets grundlæggende rettigheder"*, 1. udgave, 1. oplag, Karnov Group Denmark A/S, 2013

Schultz, Trine m.fl., *"Socialret – Børn og unge"*, 1. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2017

Internetkilder:

<https://politiken.dk/indland/samfund/art6052170/Nye-regler-giver-flere-sager-om-tvangsadoption>, d. 1/8 2017 (senest besøgt d. 16/5-2018)

ADOPTION UDEN SAMTYKKE

En analyse af adoption uden samtykke med fokus på

2015

Kandidatspeciale i faget Socialret – Bø

Jura - 10. semester

Aalborg Universitet

Udarbejdet af:

Mia Kjær Sixtus Thomsen

Studienr.: 20136145

Vejleder: Trine Schultz

Ordoptælling	
Statistik:	
Sider	62
Ord	21.953
Tegn (uden mellemrum)	121.859
Tegn (med mellemrum)	143.680
Afsnit	371
Linjer	1.730
☒ Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter	
Luk	